Пĕтĕм тĕнчери пролетарисем, пĕрлешĕр!

КОММУНИЗМ ЯЛАВĔ

КПСС Чăваш обкомĕпе Чăваш АССР Верховнăй Совечĕн тата Министрсен Совечĕн органĕ

Орган Чувашского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чувашской АССР

№ 14 (20147) • Юнкун, 1990 çулхи январĕн 17-мĕшĕ • Хаçат 1918 çулхи февральтенпе тухать • Хакĕ 3 пус

КПСС Центральнăй Комитечĕн Россия бюровĕнче

Январĕн 15-мĕшĕнче КПСС Центральнăй Комитечĕн Россия бюровĕн ларăвĕ пулса иртнĕ. Ку бюрона КПСС Центральнăй Комитечĕн 1989 çулхи декабрьти Пленумĕнче йĕркеленĕ. Ларăва М. С. Горбачев председатель пулса ертсе пынă. Хăйĕн задачисемпе — КПСС политикине реализацилеме РСФСРти облаçсенчи тата крайсенчи парти организацийĕсен ĕçĕ-хĕлне координацилемелли, парти съездĕсен тата конференцийĕсен, КПСС Центральнăй Комитечĕн Пленумĕсемпе Политбюровĕн решенийĕсене мĕнле пурнăçласа пынине контроллесе тăмалли задачăсемпе килĕшӳллĕн, Россия бюровĕ республикăри парти организацийĕн ĕçĕ-хĕленчи хăшпĕр çивĕч ыйтусене пăхса тухнă. Ларăва КПСС крайкомĕсемпе обкомĕсен пĕрремĕш секретарĕсенчен тылайăшĕ хутшăннă.

Влаçăн республикăри тата вырăнти органĕсенче суйлав ирттерме хатĕрленнĕ май КПСС Центральнăй Комитечĕн Россия бюровĕ Совет Российăнчи халăхсене Чĕнсе калании текстне сӳтсе явса ырланă. Унта халăхсен туслăхне, Совет Союзĕн пĕрлехи çемйине çирĕплетес ĕçре РСФСР ролĕ пысăк пулнине палăртнă, çĕнетӳ çитес çулсенчех палăрмалла улшăнусем патăр тесе, ăна татăклăн пурнăçа кĕртсе пымалла чĕнсе калани пур. Чĕнсе калании текстне хаçатсенче пичетлеççĕ.

Центральнăй Комитет бюровĕ Российăн экономика суверенитечĕн концепцине пăхса тухнă. Пĕр-пĕрин шухăшĕсемпе паллашнă хыççăн Российăн вăйлă экономики çĕршывăн федераци тытамне политикăпа экономикăн çĕнĕ содержанийĕпе çирĕплетес ĕçре питĕ пысăк пĕлтерĕшлĕ пулнине палăртнă. Республикăн экономика аталанăвĕн никĕсĕнче регионсем хушшинчи хуçалăх хутшăнăвĕсене тата социаллă пурнăçа çĕнетсе улăштарнине ертсе пымалли ĕçе пахалăх тĕлĕшĕнчен çĕнĕ шая çĕклеме пултаракан çул-йĕр пулмалла. Çак çул-йĕре туса хатĕрлессине хăвартлатма кирлине палăртнă. Сăмах кунта çав çул-йĕре палăртма наука организацийĕсене, автономиллĕ республикăсемпе крайсен, облаçсен руководителĕсене хутшăнтарасси, тĕп положенисене союзри органсемпе пĕрле çĕршывăн социаллă пурнăçпа экономикине аталантармалли мерăсемпе тачă çыхăнтарса хатĕрлесси çинчен пырать.

Бюро ларăвĕнче РСФСРта халăх депутачĕсен республикăри тата вырăнти Совечĕсен суйлавне хатĕрленесси мĕнле пынине сӳтсе явнă. Çакна палăртнă: халăх депутачĕсене суйлас тĕлешпе ирттерекен кампани ытларах çĕрте суйлавçăсем пысăк активлăх кăтартнипе, суйлав умĕнхи кĕрешӳ çивĕч пынипе уйрăлса тăрать, альтернативлă никĕс çинче сасăлан ирттермешкĕн условисем туса парать.

Вăтамран пĕр мандат пуçне РСФСРта халăх депутатне суйлама сакăр кандидат, автономиллĕ республикăсенче виççĕ кандидат таран тăратнă. Вырăнти Советсен депутачĕсене суйламашкăн пĕр миллион та иккĕр пин кандидат тăратнă, Çакă вăл мандатсен хисепĕнчен 1,5 хут нумайрах.

Центральнăй Комитет бюровĕ парти крайкомĕсемпе бюровĕсене кандидата тăратнин итогĕсене тĕплĕн тишкерме, суйлав умĕнхи кĕрешĕвĕн малашнехи тактикине тĕрĕс палăртма сĕннĕ. Депутата суйлама тăратнă кандидатсен составĕнчен Советсенче активлă тата конструктивлă ĕçлеме пултаракан кандидатсене çĕнтермешкĕн майсем туса парас задача тăрать. Рабочисемпе хресченсенчен, хĕрарăмсемпе çамраксенчен тăратнă кандидатсене пулăшу парасси çине уйрăмах тимлĕ пăхмалла.

Парти комитечĕсен политика ĕçĕнче политика реформине пурнăçа кĕртес тата Советсене тулли власть парас ĕçре суйлав пĕлтерĕшне, республикăри ĕççынисен 1990 çулта пурнăçламалли ответлă задачисене ăнлантарса парасси çине тимлĕ пăхмалла.

Ларура Россия Федерацийĕнчи парти организацийĕн ĕçĕ-хĕлĕн ытти хăшпĕр ыйтăвĕсене пăхса тухнă.

СССР Верховнăй Совечĕн Президиумĕн УКАЗĔ

СССР Верховнăй Советне пухасси çинчен

СССР Верховнăй Совечĕн Президиумĕ çапла йышăнать:

Социализмлă Совет Республикисен Союзĕн Верховнăй Совечĕн виççĕмĕш сессине 1990 çулхи февралĕн 14-мĕшĕнче Мускав хулинче пухас.

СССР Верховнăй Совечĕн Председателĕ М. ГОРБАЧЕВ.

Мускав, Кремль.
1990 çулхи январĕн 16-мĕшĕ.

Президиум ларăвĕ

Январĕн 15-мĕшĕнче Кремльте СССР Верховнăй Совечĕн Президиумĕн ларăвĕ пулса иртнĕ. Ăна СССР Верховнăй Совечĕн Председателĕ М. С. Горбачев председатель пулса ертсе пынă.

Ларура Сăртлă Карабах автономи облаçĕнче тата хăшпĕр ытти районсенче чрезвычайлă лару-тăру туса хурасси çинчен ыйту пăхса тухнă. СССР шалти ĕçсен министрĕ В. В. Бакатин, СССР Генеральнăй прокурорĕ А. Я. Сухарев, СССР Государство хăрушсăрлăх комитечĕн председателĕ В. А. Крючков, Азербайджан ССР Верховнăй Совечĕн Президиумĕн Председателĕ Э. М. Кафарова, Армян ССР Верховнăй Совечĕн Президиумĕн Председателĕ Г. М. Восканян тухса каласнă. [illegible] М. Г. Сагдиев, И. Х. Куртшин, В. Г. Кучеренко, Ю. Н. Бородин, Г. С. Таразевич, Ч. Айтматов, А. И. Лукьянов, Н. И. Рыжков юлташсем хутшăннă.

Сӳтсе явнă ыйтусем тăрăх СССР Верховнăй Совечĕн Президиумĕ «Сăртлă Карабах автономи облаçĕнче тата ытти хăшпĕр районсенче чрезвычайлă лару-тăру туса хурасси çинчен» Указ йышăннă. Унăн текстне хаçатсенче пичетлеççĕ.

ТĂВАНСЕН ĂМĂРТĂВĔ

МАРИ, МОРДВА, ЧĂВАШ АССРĕсем, ГОРЬКИЙ ТАТА ЯРОСЛАВЛЬ ОБЛАÇĔСЕМ 1989 ÇУЛТА СОЦИАЛИЗМЛА ĂМĂРТСА ĔÇЛЕНИН ИТОГĔСЕМ

	Мари АССРĕ	Мордва АССРĕ	Чăваш АССРĕ	Горький облаçĕ	Ярославль облаçĕ
ПРОМЫШЛЕННОСТЬ					
Договор обязательствисене пурнăçланă (отчетлă тапхăр планĕнчен — процентпа)	97,1	98,9	99,4	99,1	99,1
Продукци калăпăшĕ (ăçсем, пулăшу ăçĕсем, 1988 çулхипе танлаштарсан — процентпа)	104,6	103,5	104,9	99,8	101,3
Халăха кирлĕ таварсем туса кăларнă (эрех-сăра сутнине шутламасăр, отчетлă тапхăр планĕнчен шутласа — процентпа)	107,6	106,2	105,6	104,7	104,1
1988 çулхипе танлаштарсан	110,5	109,7	110,1	109,5	108,6
Халăха кирлĕ апат-çимĕçлĕх мар тавар туса кăларнă (РСФСР çăмăл промышленность тата пир-авăр промышленноçĕн министерствисен предприятийĕсен таварне шутламасăр, 1988 çулхипе танлаштарсан — процентпа)	102,6	109,7	118,9	114,1	113,5
Ĕç тухăçлăхĕ (1988 çулхипе танлаштарсан — процентпа)	106,8	106,2	105,5	103,4	104,6
ЯЛХУÇАЛĂХĔ					
Мăнпур йышши выльăх-чĕрлĕхпе кайăк-кĕшĕк ашĕ туса илнĕ (1988 çулхипе танлаштарсан — процентпа)	105	108	105	102	99,6
Пĕтĕмпе сĕт суса илнĕ (1988 çулхипе танлаштарсан — процентпа)	106	105	103	101	101
Çулталăкра кашни ĕнерен сĕт суса илнĕ — килогрампа	3477	2767	2914	2930	2219
Пĕтĕмпе çăмарта туса илнĕ (1988 çулхипе танлаштарсан — процентпа)	98	98	96	101	101
[illegible] туса илнĕ (çăмарта — [illegible]) акакан кашни 100 гектар çĕр пуçне):					
аш-какай — центнерпа	119	70	129,7	83	69,7
сĕт — центнерпа	584	272	384,5	387	381,4
çăмарта — пин штук	66,4	32	70,3	93	151,3
çăм — килогрампа	43	54	50	—	—
Хуçалăхсем мăнпур категорийĕсенче выльăх-чĕрлĕх продукцийĕсене туянмалли плана дуюмĕсем тултарнă (çулталăк планĕнчен шутласа — процентпа):					
аш-какай	113	100,7	100	108	105
сĕт	116	102	104	108	98
çăмарта	102	107	103	107	105
çăм (тасе çăм çине куçарсан)	132	104	109	103	129

• Çивĕч сигнал

МĔНЕХ ВĂЛ — ШТРАФ ТӰЛЕНИ?

Çапла шухăшлама хăнăхнă пулас вагон пушатас-тиес ĕçе вистлĕ те кирлĕ пек йĕркелеме пултараймая предприятисемпе организацисен руководителĕсем. Ахăртнех, çулталăк бюджетĕнче чугун çула штраф тӳлемелли укçа-тенке те ситейĕклех палăртса хураççĕ пулмалла.

Чăваш АССР Статистика управленийĕ пĕлтернĕ тăрăх, 1989 çулхи декабрьте чугун çул станцийĕсенче, предприятисемпе организацисенче çĕршер вагона палăртнă вăхăтра пушатман е тиемен. «Чувашавтодор» пĕрлешӳ вагонсене норматиран икĕ хут, «Чувашагропромстрой» пĕрлешӳ 1,4 хут ытлашши тытнă. Республикăри Госагропром предприятийĕсемпе организацийĕсем декабрьте вагонсен 730 сехет чухлĕ [illegible]

Суйлав умĕн

ÇИТМЕНЛĔХСЕМ ТЕ ПУР-ХА

Шупашкарта В. Х. Дубинин ертсе пынипе Чăваш АССР халăх депутачĕсене суйлас тĕлĕшпе ĕçлекен Тĕп суйлав комиссийĕн черетлĕ ларăвĕ пулса иртнĕ. Ларура Чăваш АССР Издательство, полиграфи тата кĕнеке сутас ĕç государство комитечĕ суйлав çинчен калакан Законсем, суйлав бюллетенĕсем, суйлав умĕнхи агитаци хатĕрĕсем пичетлес ĕçпе мĕнле ĕçлени çинчен унăн председателĕ Б. П. Васильков пĕлтернине итленĕ. Тĕп суйлав комиссийĕн членĕ Ф. К. Павлов Шупашкарти Калинин районĕнчи суйлав округĕсене тĕрĕсленин итогĕсемпе паллаштарнă.

Ларура хулари Калинин районĕнчи тата Шупашкар районĕнчи хăшпĕр суйлав округĕсенче «Чăваш АССР халăх депутачĕсен суйлавĕ çинчен» калакан Закона пăснă тĕслĕхсене пăхса тухнă. Калинин районĕнчи 38-мĕш Кăнтăр суйлав округĕнче, сăмахран, икĕ кандидатран пĕрне хӳтĕлеме типографире открыткăсем пичетлеттернĕ. Шупашкар районĕнчи 179-мĕш Кӳкеç суйлав округĕнче депутата суйлама кандидат тăратнă чухне Закона пăхăнман. Асăннă суйлав округĕсенчи суйлав комиссийĕсен председателĕсем Г. С. Ивановпа Ю. И. Брыгалов ăнлантарса панисене итленĕ, тупă йăнăшсене тӳрлетме хушнă. Калинин районĕнчи 37-мĕш Бичурин суйлав округĕнче те суйлав çинчен калакан Закона пăснă. Суйлавçăсене регистрацилемесĕрех пуху ирттернĕ. Тĕп суйлав комиссийĕ пуху мĕнле иртнине тепĕр хут тĕрĕслетернине, округри суйлав комиссийĕ кандидата регистрацилемесĕр хăварнине тĕрĕс тесе йышăннă.

Ларура Тĕп суйлав комиссине пыракан çырусемпе, заявленисемпе тата жалобăсемпе ĕçлессине, суйлавпа çыхăннă документсене сыхласси çыхăннă ыйтусене пăхса тухнă, январĕн 23-мĕшĕнче округсенчи суйлав комиссийĕсен председателĕсен канашлăвне ирттерме йышăннă.

КАНДИДАТСЕНЕ РЕГИСТРАЦИЛЕНĔ

Чăваш АССР халăх депутачĕсене суйлав тĕлĕшпе ĕçлекен тивĕçлĕ округри суйлав комиссийĕсем çак кандидатсене регистрациленĕ:

ШУПАШКАР ХУЛИНЧИ МУСКАВ РАЙОНĔ ТАРАХ
47-мĕш Коопераци суйлав округĕ

[illegible] университечĕн кафедра заведующийĕ, КПСС членĕ, Шупашкар хулинче пурăнать.

[illegible] АССР Государство агропромышленность комитечĕн председателĕн заместителĕ, КПСС членĕ, Шупашкар хулинче пурăнать;

Александр Николаевич Капустин, 1950 çулта çуралнă, «Ростовтоматстром» [illegible]

[illegible] Чăваш государство университечĕн историпе филологи факультетĕнчи студент, ВЛКСМ членĕ, Шупашкар хулинче пурăнать.

56-мĕш Тельман суйлав округĕ

[illegible]

ШТРАФ ТӲЛЕНИ?

Çапла шухăшлама хăнăхнă пулас вагон пушатас-тиес ĕçе ишепле те кирлĕ пек йĕркелеме пултарайман предприятисемпе организацисен руководителĕсем. Ахăртнех, султалăк бюджетĕнче чугун çул штрафĕ тӳлемелли укçа [illegible]

Шупашкарта В. Х. Дубинин ертсе пынипе Чăваш АССР халăх депутачĕсене суйлас тĕллевпе ĕçлекен Тĕп суйлав комиссийĕн черетлĕ ларăвĕ пулса иртнĕ. Ларура Чăваш АССР Издательство, полиграфи тата кĕнеке сутас ĕç государство комитечĕ суйлав çинчен калакан Законсем, суйлав бюллетенĕсем, суйлав умĕнхи агитаци хатĕрĕсем пичетлес енĕпе [illegible]

...ков пĕлтерипе итленĕ. Тĕп суйлав комиссийĕн членĕ Ф. К. Павлов Шупашкарти Калинин районĕнчи суйлав округĕсене тĕрĕслени итогĕсемпе паллаштарнă.

Ларура хулари Калинин районĕнчи тата Шупашкар районĕнчи хăшпĕр суйлав округĕсенче «Чăваш АССР халăх депутачĕсен суйлавĕ çинчен» калакан Закона пăсса тĕсăĕхсене пăхса тухнă. Калинин районĕнчи 39-мĕш [illegible]

...махран, ине кандидатран пĕрне хӳтелеме типографире открыткăсем пичетлеттернĕ. Шупашкар районĕнчи 179-мĕш Кӳкеç суйлав округĕнче депутата суйлама кандидат тăратни чухне Закона пăхăнман. Асăннă суйлав округĕсенчи суйлав комиссийĕсен председателĕсем Г. С. Иванова Ю. И. Ерыгалов айăплăха [illegible]

...округри суйлав комиссийĕ кандидата регистрацилемесĕр хăварнине тĕрĕс тесе йышăннă.

Ларура Тĕп суйлав комиссийĕ пырăкан çырусемпе, заявленисемпе тата жалобăсемпе ĕçлессине, суйлавпа çыхăннă документсене сыхласси çыхăннă ыйтусене пăхса тухнă, январĕн 23-мĕшĕнче округсенчи суйлав комиссийĕсен председателĕсен [illegible]

...чрезвычайлă лару-тăру туса хурасси çинчен ыйту пăхса тухнă. СССР шалти ĕçсен министре В. В. Бакатин, СССР Генеральнăй прокурорĕ А. Я. Сухарев, СССР Государство хăрушсăрлăх комитечĕн председателĕ В. А. Крючков, Азербайджан ССР Верховнăй Совечĕн Президиумĕн Председателĕ Э. М. Кафарова, Армян ССР Верховнăй Совечĕн Президиумĕн Председателĕ Г. М. [illegible] Базарова, В. С. Шевченко, М. Р. Сагдиев, В. Е. Курташин, В. Г. Кучеренко, Ю. И. Бородин, Г. С. Таразевич, Ч. Айтматов, А. И. Лукьянов, Н. И. Рыжков юлташсем хутшăннă.

Сӳтсе явнă ыйтусем тăрăх СССР Верховнăй Совечĕн Президиумĕ «Сăртлă Карабах автономи облаçĕнче тата ытти хăшпер районсенче чрезвычайлă лару-тăру туса хурасси çинчен» Указ йышăннă. Унăн тексчĕ хаçатсенче пичетленет.

са хураççĕ пулĕ.

Чăваш АССР Статистика управленийĕ пĕлтерĕ тăрăх, 1989 сулхи декабрьте чугун çул станцийĕсенче, предприятисемпе организацисенче çĕршер вагона палăртнă вăхăтра пушатман е тиемен. «Чувашавтодор» пĕрлешӳ вагонсене нормативран икĕ хут, «Чувашагропромстрой» пĕрлешӳ 1,4 хут ытлашши тытнă. Республикăри Госагропром предприятийĕсемпе организацийĕсен декабрьте вагонсен 736 сехет чухлĕ ахаль лартнă, çавăншăн 1.771 тенкĕ штраф тӳленĕ. «Чувашхлебопродукт», «Чувашлес» пĕрлешӳсем те халăх хуçалăхне вагонсем нумай кирлине шута илмесçĕ, иртнĕ уйăхра вĕсен 1.256 та 873 тенкĕ штраф тӳлеме тивнĕ.

Шел пулин те, январьте те лару-тăру улшăнмасть. Элир Шупашкар чугун çул станцийĕн тавар контурĕпе сыхăнтамăр. Унтан çапла пĕлтерчĕç: чылай организацин груз тиесе килнĕ вагонсене талăкĕ-талăкĕпе пушатмасть. Тĕслĕхрен, «Агропромснаб» пĕрлешӳ ячĕпе оборудовани тиепĕ вагон январĕн 11-мĕшĕнче килнĕ, вăна тăватă талăк иртсен те пушатман. Шупашкар хула промторгĕ, 2-мĕш ТЭЦ, «Верхневолгомонтаж» управлени вагонсене виçĕ-тăватă хут нумайрах тытнă.

Кашни пĕрлешӳве предприятире, организацире чугун çул вагонĕсене пушатас-тиес ĕçе лайăхлатмалла. Кунĕнĕпе камсем ответлă пулнине те уçăмлăн палăртни кирлĕ, тен, штраф укçине вĕсенчен шыраса илме тытăнмалла. Уссн пулĕ.

А. НИКОЛАЕВ.

КАНДИДАТСЕНЕ РЕГИСТРАЦИЛЕНĔ

Чăваш АССР халăх депутачĕсене суйлав тĕллевпе ĕçлекен тивĕçлĕ округри суйлав комиссийĕсем çак кандидатсене регистрациленĕ:

ШУПАШКАР ХУЛИНЧИ МУСКАВ РАЙОНĔ ТĂРĂХ 47-мĕш Коопераци суйлав округĕ

Николай Константинович **Ботурш**, 1951 çулта çуралнă, «Центросоюзан Мускаври коопераци институчĕ» потребительсен кооперацийĕн перенӳпе наука комплексен Шупашкарти филиалĕн доценчĕ, КПСС членĕ, Шупашкар хулинче пурăнать;

Станислав Павлович **Карпов**, 1932 çулта çуралнă, И. Н. Ульянов ячĕпе хисепленекен Чăваш государство университечĕн кафедра заведующийĕ, КПСС членĕ, Шупашкар хулинче пурăнать.

53-мĕш Студенческий суйлав округĕ

Евгения Михайловна **Воробьева**, 1953 çулта çуралнă, республикăри халăхăн йăла ыйтăвĕсене тивĕçтерекен территори-производство пĕрлешĕвĕн кĕпе-тумтире юсакан тата çĕлекен фабрикин Модăсен çуртĕнчи çĕвĕç, КПСС членĕ, Шупашкар хулинче пурăнать;

Борис Исакович **Егоров**, 1934 çулта çуралнă, Чăваш АССР Государство агропромышленность комитечĕн председателĕн заместителĕ, КПСС членĕ, Шупашкар хулинче пурăнать;

Александр Николаевич **Капустин**, 1950 çулта çуралнă, «Роставтоматстром» наукăпа производство пĕрлешĕвĕнчи сектор заведующийĕ, КПСС членĕ, Шупашкар хулинче пурăнать;

Атнер Петрович **Хузангай**, 1948 çулта çуралнă, И. Н. Ульянов ячĕпе хисепленекен Чăваш государство университечĕн доценчĕ, партире тăмасть, Шупашкар хулинче пурăнать;

Эдуард Витальевич **Якутов**, 1965 çулта çуралнă, И. Н. Ульянов ячĕпе хисепленекен Чăваш государство университечĕн историпе филологи факультетĕнчи студент, ВЛКСМ членĕ, Шупашкар хулинче пурăнать.

56-мĕш Тельман суйлав округĕ

Николай Прокофьевич **Карачарсков**, 1935 çулта çуралнă, РСФСР Художество фончĕн Чăваш республикинчи творчествăпа производство комбинатĕнче художник, КПСС членĕ, Шупашкар хулинче пурăнать;

Александра Максимовна **Лаптева**, 1944 çулта çуралнă, республикăри краеведени музейĕн директорĕ, КПСС членĕ, Шупашкар хулинче пурăнать.

• • •

Шупашкар хула Советĕнче халиччен 375 депутат пулнă. Вырăнти Советсен халăх депутачĕсен суйлавĕ çинчен калакан законпа килĕшӳллĕн, ку суйлавра 150 мандат çеç хăварнă. Хулари суйлав комиссийĕн секретарĕ Ю. П. Петров пирĕн корреспондента çапла пĕлтерчĕ:

— Хула Советне суйлама пурĕ 522 кандидат тăратнă. 11 округра — пĕрер, 29 округра — икшер, 39 округра — виçшер, 40 округра — тăватшар, 16 округра — пилĕкшер, 11 округра — ултшар кандидат. Хăшпĕр округсем тăрăх 7—8 кандидат таран баллотировкăна тăнă.

— **Иртнĕ суйлаври хула Совечĕн депутачĕ пулман кандидатсем миçе?**

— Вĕсен йышĕ — 475. Урăхла каласан, 522 кандидатран 47-шĕ кăна депутат шутланать.

— **Вырăнти суйлавçăсен пухăвĕсем сĕнвĕ кандидатсем пур-и?**

— Ук пеккисем — 19. Кандидатсене, тĕпрен илсен, ĕç коллективĕсем (481) тата обществăлла организацисем (41) хăйсен пухăвĕсенче, пленумсенче тăратнă.

— **Кандидатсем хушшинче халăхăн хăш социаллă сийĕ ытларах?**

— 88 хĕрарăм, 101 рабочи. КПСС членĕсемпе парти членĕн кандидачĕсем — 321, ВЛКСМ членĕсем — 24, 30 çула çитмен çамрăксем — 60 çын. Парти работникĕсем —17, совет органĕсенче ĕçлекенсем — 8. Кандидатсен 15 проценчĕ — руководительсем.

(Хамăр корр.).

Чăваш АССР Верховнăй Совечĕн Президиумĕнче

Усĕ пыракан ăрăва коммунизмла воспитани парас ĕçе активлă хутшăннăшăн Чăваш АССР Верховнăй Совечĕн Президиумĕ Нина Андреевна Смирновăна — В. И. Ленинăн Тĕп музейĕн Шупашкарти филиалĕн совечĕн членне — Чăваш АССР Верховнăй Совечĕн Президиумĕн Хисеп грамотипе наградăланă.

ТĔНЧЕ УÇЛĂХĔНЧИ ВАХТĂРА

ВĔÇЕВЕ ЙĔРКЕЛЕСЕ ТĂРАКАН ЦЕНТР, январĕн 16-мĕшĕ. (ТАСС). Орбитăри «Мир» комплекс çинче Александр Викторенкăпа Александр Серебров 130 кун ĕçленĕ. Уçă космоса тухассипе çыхăннă операцие вĕçленĕ хыççăн вĕсем вĕçев программине малалла пурнăçлаççĕ.

«Галлар» установке çинче космосри материаловедени енĕпе черетлĕ эксперимент ирттернĕ. Пилот тытса пыракан комплекс çинче регламентпа палăртнă профилактика ĕçĕсем пурнăçламалли графикпа килĕшӳллĕн, космонавтсем станци çинчи температурăна йĕркелесе тăракан системăн гидрокасус блокне улăштарнă.

Паян экипаж «Квант-2» модульрен санитарипе гигиена хатĕрĕсене пушатать. Каçхине, груз турттаракан кеоапăн двигателĕсемпе усă курса, комплекс орбитине коррекцилеме палăртнă.

танлаштарсан — процентпа)	106,8	106,2	105,5	103,4	104,6

ВЫЛЬĂХ-ЧĔРЛĔХ ĔÇЕ ЭЛХУÇАЛĂХĔ

Мăнтур йышлăн выльăх-чĕрлĕхпе кайăк-кăшăк ашĕ туса илнĕ (1988 çулхипе танлаштарсан — процентпа)	105	108	105	102	99,6
Пĕтĕмпе сĕт суса илнĕ (1988 çулхипе танлаштарсан — процентпа)	106	105	103	101	101
Çулталăкра кашни ĕнерен сĕт суса илнĕ — килогрампа	3477	2767	2714	2930	2219
Пĕтĕмпе çăмарта туса илнĕ (1988 çулхипе танлаштарсан — [illegible]					
Кашни 100 гектар çĕр пуçне выльăх-чĕрлĕх продукчĕсем туса илнĕ (çăмарта — тĕштырă акакан кашни 100 гектар çĕр пуçне):					
аш-какай — центнерпа	119	70	123,7	82	69,7
сĕт — центнерпа	384	272	384,5	387	381,4
çăмарта — пин штук	66,4	32	70,3	93	151,3
çăм — килогрампа	43	54	50	—	—
Хуçалăхсен мăнтур категорийĕсенче выльăх-чĕрлĕх продукцийĕсем туямалли плана тултарнă (çулталăк планĕнчен шутласа — процентпа):					
аш-какай	113	100,7	100	108	105
сĕт	116	102	104	108	98
çăмарта	102	107	102	107	105
çăм (таса çăм çине куçарсан)	132	104	109	103	129

КАПИТАЛЬНАЯ СТРОИТЕЛЬСТВО

Капитальнăй ĕçсем туме государство хывнă укçа-тенкĕпе усă курса тĕп фондсене ĕçе кĕртнĕ (çулталăк планĕнчен шутласа — процентпа)	106	99,4	101	86	97,6
1988 çулхипе танлаштарсан — процентпа	109	108	130	108	115
Капитальнăй ĕçсем туме государство уйăрнă укçа-тенкĕпе усă курнă (çулталăк лимитĕнчен шутласа — процентпа)	105	108	106	95	106
1988 çулхипе танлаштарсан — процентпа	99	108	100,3	105	122
Строительствăпа монтаж ĕçĕсен калăпăшĕ (çулталăк лимитĕнчен шутласа — процентпа)	104	102	98	97	100
1988 çулхипе танлаштарсан — процентпа	91	106	91	107,7	116
Çурт-йĕр лартма государство хывнă укçа-тенкĕпе усă курнă (çулталăк лимитĕнчен шутласа — процентпа)	98	102	98	88,9	98
Социаллă пурнăçпа культура, йăла объекчĕсем тата пурăнмалли çуртсем ĕçе кĕртнĕ (çулталăк планĕнчен шутласа процентпа):					
пурăнмалли çурт-йĕрĕн пĕтĕмĕшле лаптăкĕ	107	103	99,4	98,8	102
больницăсем	140	100	64	126,7	62
шкул çулне çитмен ача-пăча учрежденийĕсем	101	103	83	82	100
Пĕтĕмĕшле пĕлӳ паракан шкулсем	107	104	101	126	104
Ĕç тухăçлăхĕ (1988 çулхипе танлаштарсан — процентпа)	105	106	104,7	101,8	106

ТРАНСПОРТ

Пурте усă куракан автомобиль транспорчĕпе усă курнă (çулталăк планĕнчен шутласа — процентпа):					
груз турттарнă	103,3	100,5	100,3	90,1	102
автобуссемпе пассажирсем илсе çӳренипе илнĕ тупăш	99,5	101	100,3	101,3	99,3

СУТУ-ИЛӲ

Ваккăн сутмалли таварçаврăнăшĕ, обществăлла апатлану предприятийĕсемпе пĕрле (отчетлă тапхăрти госзаказран шутласа — процентпа)	107,2	104,7	101,7	103,4	106
1988 çулхипе танлаштарсан — процентпа	110,4	108,9	111,3	108,2	109

ПУЛĂШУ ĔÇĔСЕМ

Халăха тӳлевлĕ пулăшу ĕçĕсем туса панă (отчетлă тапхăрти госзаказран шутласан — процентпа)	105,9	104,3	105,2	106,1	107,5
1988 çулхипе танлаштарсан — процентпа	107,5	108,1	109,6	108,7	113,2

ЧĂВАШ АССР СТАТИСТИКА УПРАВЛЕНИЙĔ.

ХАЛĂХ ТАВĔ

Хаçатра пĕлтернĕччĕ ĕнтĕ — 1989 çулшăн К. В. Иванов ячĕпе хисепленекен Чăваш АССР Государство премине Г. Н. Айхи поэтпа Э. М. Юрьев художника панă. Тăван халăхан пысăк наградине вĕсем Чăваш кĕнеке издательствинче 1968, 1974, 1987 çулсенче пичетлесе кăларнă «Франци поэчĕсем», «Венгри поэчĕсем» тата «Польша поэчĕсем» кĕнекесен ярăмне куçарса хатĕрленĕшĕн тата илемлетнĕшĕн тивĕç пулнă.

Январĕн 15-мĕшĕнче Шупашкарта, Чăваш АССР Министрсен Совечĕн залĕнче, çĕнĕ лауреатсене савăнăçлă лару-тăрура чысланă. Преми илме тивĕç пулнă поэтпа художника Чăваш АССР Министрсен Совечĕн Председателĕ Н. А. Зайцев хĕрӳллĕн саламланă, лауреат паллипе грамотине панă. Лауреатсене литературăри тата ӳнерлĕ искусствăри юлташĕсем В. Н. Давыдов-Анатри поэт, кĕнеке издательствин главнăй редакторĕ В. Г. Игнатьев писатель, Н. П. Карачарсков художник, Н. Т. Терентьев драматург, Чăваш АССР Писательсен союзĕн правленийĕн председателĕ П. В. Афанасьев поэт, литература критикĕ А. П. Хусанкай, В. Туркай тата Г. Ф. Юмарт поэтсем, тăванĕсемпе юлташĕсем саламланă. Г. Н. Айхи поэтпа Э. М. Юрьев художник тав сăмахĕ каланă.

Н. А. Зайцев хăйĕн сăмахĕнче Геннадий Николаевич Айхи поэта ытти халăхсен литературине куçарса тăван халăх культурине пуянлатнăшăн, халăх сăмахлăхĕпе чăваш сăвăçĕсен хайлавĕсене ытти чĕлхесене куçарса тĕнче умне кăларас тĕлĕшпе йывăр чăрмавсене çĕнтерсе ырми-канми пархатарлă ĕçленĕшĕн тав тунă. Çак ĕçсенче Элли Михайлович Юрьев художник тӳпи те пысăк.

Савăнăçлă ларăва Чăваш АССР Верховнăй Совечĕн Президиумĕн Председателĕ А. М. Леонтьев, КПСС обкомĕн секретарĕ Д. Ф. Семенов, республика Министрсен Совечĕн Председателĕн заместителĕ Р. И. Ерусланова хутшăнна.

И. ИВАНОВ.

⊙ Геннадий Айхи поэтпа Элли Юрьев художник.

Ю. Дмитриев фотоӳкерчăкĕ.

Халăх контролĕн страници

ЯНВАРЬ, № 1 (308)

Пирĕн активистсем

ЧУН ТУРТĂМĔ

— Енер Вера Александровна пĕр çыру илтăмăр, тĕрĕслеме кайрĕ, теприсем сехетрен килме пулас, — терĕ, аллинчи сехечĕ çине пăхса, Вăрнар районĕнчи халăх контроль комитечĕн председателĕ Н. А. Сидоров. — Эпир унччен ак çак характеристикăпа паллашăр-ха. Ăна эпир В. А. Троицкаяна РСФСР Халăх контроль комитечĕн Хисеп грамотине илме тăратмашкăн çырса хатĕрленĕччĕ.

Унпа паллашсан, хăйĕн çур ĕмĕрне тÿлевсĕр ĕçленĕ çын пулни паллă пулчĕ Вера Александровна Троицкая. 1964 çултанпа районти комитетăн штатра тăман инспекторĕ вăл, 15 çул халăх сучĕн халăх заседателĕ.

Çамрăк чухне унăн çамрăклăхĕ, кушă-терте сахал мар тÿснĕ вăл курнăçра. Çамрăк хĕрĕн кăмăл-туйăмĕ Аслă Отечественнăй вăрçă хирĕнче уйрăмах çирĕпленнĕ. Унта хăй ирĕкĕпе тухса кайнă скер, пурнăçри чăнлăхпа тĕрĕслĕхĕн, ултавпа куракансăрлăхĕн уссине сиенне самаях тÿссе илнĕ. Правительствăн тăхăр орденĕпе медальне çакса таврăннă вăл хăй çуралса ÿснĕ Канаша, финанс техникумне вĕренме кĕнĕ. Ăна ăнăçлă пĕтернĕ хыççăн мĕн пенсие тухиччен Вăрнарти финанс органĕсенче ĕçленĕ, «Финанс ĕçĕн отличникĕ» хисеплĕ ята тивĕç пулнă.

Характеристикăра В. А. Троицкая принциплă, тÿрĕ кăмăллă çын пулни çинчен темиçе хут те асăннă. Ансăртран мар ку. Вăрнартах ăна «район асламăшĕ» текене илтрĕм. Ытахальтен çапла каламаççĕ, паллах. Чылайăшĕ, шалти ĕçсен пайне е прокуратурăна çитмесĕр, ун патне пыни те çаннах çирĕпленет. Пĕлеççĕ: Вера Александровна пуçланă ĕçе вĕçне çитеретех, айăпа хĕрессе тăвас е пĕлĕш тесе пăхса тăмасть, тÿрĕ шыв çине кăларать.

Пĕлтĕр вăтам пÿллĕ, çамрăкках мар хĕрарăм кĕрсе тăчĕ. «Иван Аркадьевич, вырăна çитсе килтĕм, мĕн çырни çирĕпленчĕ, — терĕ комитет председателĕ умне пырса. — Акт çырса районта тăратмалла пуль...»

В. А. Троицкая районти комитетăн суту-илÿ, ăпла ытти ĕçсене тивĕçтерес енĕпе ĕçлекен штатра тăман пайĕн заведующийĕ. Хальхи вăхăтри ăмсăр ĕçсенчен пĕри. Таварсем çитменнипе суту-илÿре уйрăмах йĕркене пăсакансем йышлă. Çакна комитета пыракан çырусем, телефонпа шăнкăравласа пĕлтернĕ хыпарсем те лайăх çирĕплетеççĕ.

Иртнĕ çул, акă, комитета 137 çыру пынă, вĕсенчен ытларахăшĕ — суту-илÿ йĕркине сăмсăрлăх пăсни çинчен пĕлтернисем. Кашни çырăва вырăна тухса тĕрĕслемелле, вĕсем пирки мерăсем йышăнмалла, çыракансене пĕлтермелле.

— Хăйсемшĕн çеç хыпса çунса тавар пытарса сутакансене пусран шăлса тăкас тарăхтарать мана, — шухăшлăн калаçа хучĕ штатра тăман инспектор. — Ячĕшĕн выговор парам пекки тăваççĕ е 10 — 15 тенкĕ штраф тÿлеттереççĕ. Суту-илÿ йĕркине пăснăшăн уголовнăй ĕç пуçарма никамăн та ал çĕкленмест. Çавăнпа ăнтă ним хăрамасăр ирттереççĕ.

Алла Калининăра пурăнакан Г. В. Александрова çырнă çырăва тытатăп. «Манăн икĕ ача, — çырать Роза Васильевна. — Юлашки икĕ çулта кĕçĕн хĕрача валли талонпа аран-аран пĕр мăшăр колготки туянтăм. Ыттине пасартан вунă тенкĕ парса илтĕм. Кÿршĕри Канаш районĕнчи ялсенчи магазинсенче вĕсене талонпа ирĕккĕнех сутаççĕ. Пирĕн ялта вара манăн ачасем шухĕне пĕрисен куналанса сыртмалăх пур, теприсем тăвĕçлине те туянаймаççĕ».

Çакăн пек çырусем илнĕ чухне лăпкăн ларма пултараймасть, паллах, Вера Александровна, васкавлăхне, çулĕ ырă çине пăхмасăр вырăна васкать.

— Мана аллисене кукăртнă çынсем курайманни мар, таса чун-чĕрепе пурăнакансем хисепленĕ тем пек те пахарах, — терĕ ĕç ветеранĕ.

Çак сăмахсене вăл халăх умĕнче чапа тухас тесе мар, хăйĕн чун-чĕри таса пулнине ĕнентересшĕн каларĕ пулас. Эпир вара Вăрнара вырсарнах вăл çавăн пек çын пулнипе пĕлтĕмĕр. Акă пĕр тĕслĕх. Вера Александровна Вăрнарта хăйĕн кил-çуртĕнче пурăнни. Вăл кивелсе юхăннă. Хваттер илес тесе, поселок Совечĕн ĕçтăвкомне черете тăнă. Пурăна киле, халăх контролерĕ йĕркесĕрлĕхе хирĕç çине тăрса кĕрешнине курса, ĕçтăвкомра унăн заявленийĕ те таçта çĕтнĕ. «Санăн пиччÿ А. А. Иванов Совет Союзĕн Геройĕ, районĕçтăвкомра ответлă вырăнта ĕçлет, сире хваттер туса парасси унăшăн ним те марь, — тенисем те пулнă. Хăйне ыталлакансемь тыççăн кайса, тăванĕ патне пулăшу ыйтма пыман Вера Александровна, çуппа ултава хирĕç тата çине тăрсах кĕрешме тытăннă.

Пĕр вăхăтра, акă, Вăрнарти аш-какай комбинатĕнчи ултавçăсене тÿрĕ шыв çине кăларнă. Çак хыпар районта çеç мар, республикипех сарăлчĕ. Халĕ те калаççĕ. Ун чухне предприятире туса кăларнă 10 тонна кăлпасси çисе çынсем чирленĕ. Кайăк-кĕшĕк цехне реконструкцилетпĕр тесе 35 пин тенкĕ укçапа çилпе вĕçтернĕ. А. Жукова аслă мастер иртĕхсе ирĕпнин те вырăна тухсан çирĕпленнĕ. Тĕрлĕ майпа пытарма тăрăшнă районти контролерсем тупса палăртнă çитменлĕхсене, анчах В. А. Троицкаяпа унăн юлташĕсем ăна пĕтерсе хума паман. РСФСР Халăх контроль комитетĕнчен килнĕ комисси вырăнти доворнăйсене пулăшнă.

В. А. Троицкая хăй тавра принциплă та таса чун-чĕреллĕ çынсене пухнă. Вĕсем — райпланри А. П. Короткова аслă экономист, Л. П. Поспелова пенсионерка, Калинино ял Советĕн ĕçтăвкомĕ çумĕнчи халăх контроль группин председателĕ Г. П. Галкин тата ыттисем. «Танчăклă çынсем, — сăнĕ самантрах çиçалчĕ пай заведующийĕн. — Вĕсемпе темĕнле ăнсăр ĕç те тума пулать».

Общество ĕçне хастар хутшăннăшăн В. А. Троицкаяна РСФСР тата Чăваш АССР Халăх контроль комитечĕсен Хисеп грамотисемпе наградăланă, çĕнне республикăри Халăх контроль комитечĕн Хисеп хăми çине вырнаçтарнă. Тивĕçлĕ вăл çав хисепе. Эпир, ăна малашнехи ĕçĕнче те ăнăçу сунар.

И. КЛЕМЕНТЬЕВ.

КАШНИНЧЕН ÇИРĔП ЫЙТСА

Пысăк предприятисенче татса паман ыйтусем те кумай. Анчах Сĕнтĕрвăрринчи «Проммеханизаци» заводри халăх контролерĕсем нихçан та çухалса каймаççĕ. Кунта сăнавлă тата стандартлă мар оборудовани туса кăлараççĕ. Çавна май çĕршыври тĕрлĕ предприятисенчен илсе тăракан чĕртаварăн кашни килограмĕ шутра. Цехсемпе участоксенче ăна тирпейлĕ тытни, перекетлени кирлĕ.

— Халăх контролерĕсем çакна ялан асра тытаççĕ, — тет заводри группа председателĕ Ю. Яковлев.

— Шанса панă ĕçе тÿрĕ кăмăлпа туса пырсан, кирек мĕнле кăткăс ыйтăва та ăнăçлă татса пама пулать. Ку çеç те мар. Хамăрăн кулленхи ĕçре заводри профсоюз комитечĕ тата йышлă актив çине таянатпăр, ĕç коллективĕн совечĕпе тачă сыхăну тытатпăр, — калаçăва хутшăнчĕ халăх контроль группин членĕ Е. Сергеева.

Халăх контроль группи хăйĕн ĕçне çирĕп план тăрăх туса пырать. Кун пек чухне цехсемпе участоксенчи постсемпе тачă сыхăну тытма, вĕсене рейдсемпе тĕрĕслевсене хутшăнтарма лайăх майсем тухса тăраççĕ. Акă мĕншĕн рейдсемпе тĕрĕслевсен пĕлтерĕшĕ тата витĕмлĕхĕ ÿсет, ĕç е производство дисциплинине пăснă пĕр тĕслĕх те айккине тăрса юлмасть. Халăх контролерĕсен ĕçĕнчи тепĕр уйрăмлăха та палăртмалла. Ĕç участокĕсенчен пĕлтерекен кашни хыпара сийĕнчех шута илеççĕ. Унтан вăрттăнлăх тумаççĕ. Кун ирхи, чи малтанах, группа членĕсемпе сÿтсе яваççĕ. Унтан, ытах кирлĕ пулсан, тĕрĕслев ирттереççĕ. Кашни участокрах хăйне уйрăм узел е оборудовани пулать. Çакна асра тытса тĕрĕслеве специалистсене явăçтараççĕ. Кайран, тĕрĕслевĕ хыççăн, тупса палăртнă тĕслĕхсене участоксемпе бригадăсенче пăхса тухаççĕ.

Халăх контроль ĕçĕнчи уççăнлăх унăн авторитетне çĕклет, массăллă рейдсем ирттернĕ çĕре цехсемпе участоксенчи активистсене анлăн хутшăнтарма пулăшать. Сăмахран, ĕç укси панă кун иртернĕ тĕрĕслев вăхăтĕнче хăшпĕр рабочисем ÿсĕр пулнине е вăхăт ситиччен ĕçрен кайнине палăртнă. Прессра сварка участокĕнче, акă, Киселев ертсе пыракан бригадăри 6 рабочи ÿсĕр пулнă. Компрессор установкин машинистне Душкина ĕç вырăнĕнче ерех ĕçнине асăрханă. Халăх контролерĕсем сахăп сийĕнчех ĕçкĕпе иртĕхнине хирĕç кĕрешекен комиссие пĕлтернĕ. Ĕç дисциплинине сĕмсĕррĕн пăсакансене ответ тыттарнă. Коммуналлă строительство пайĕнче ĕçлекен Александрова ĕçкĕпе иртĕхнĕшĕн КПСС ретĕнчен кăларнă.

Хăшпĕрисем, ĕçре вăхăт ситиччен тухса кайма юратакансем, сын курман вăрттăн... тăрăшаççĕ. Анчах халăх контролерĕсен сивĕч куçĕсем чеелĕхпе ултав çулĕ çине тăма хăтланакансене те тăрă шыв çине кăлараççĕ. Компрессор установкин машинистне Крупнова, электроучастокра ĕçлекен Фроловпа Шипунова ĕçрен ир кайнăшăн уйăхри преми укçине памасăр хăварнă.

— Халăх контролерĕсем цехсемпе участоксенче чĕртаварпа, электроэнергипе мĕнле усă курнине те час-часах тĕрĕслеççĕ. Оборудованипе пĕлсе усă курни, работисен профессиллĕ ăсталăхне тăтăшах ÿстерсе пыни ĕç тухăçлăхне хăпартма тата чĕртавара перекетлеме пулăшать. Анчах перекетленĕ чăртаварпа кирлĕ пек усă курни палăрсах каймасть-ха, — тет Е. Сергеева.

Опыт, пуçарулăх

Мĕн каланине тĕслĕхсемпе çирĕплетрĕ вăл. Ĕçе юрăхлă пĕвеллĕ татăкĕсене е кĕтеслĕ тимĕре, пăрахăçланă детальсене тепĕр чухне тĕрĕслемесĕрех сÿп-çапла пĕрле цехсен тулашне кăларса пăрахнă. Халăх контроль группин сĕнниипе завод администрацийĕ ку ыйтăва цехсемпе участоксенче пĕр хутчен мар хускатнă. Вĕсен пуслăхĕсене асăрхаттарнă. Çапах та ку енĕпе вăхăтра çирĕк йĕрке туса çитереймен. Электродсемпе перекетлĕ усă курманни те çакна усăмлă çирĕплетсе панă.

Завод сăнавлă оборудованипе уйрăм детальсем нумай туса кăларать. Вĕсенчен хăшпĕрисене, заказсем вăхăтра изменнипе, тепĕр хут сăрласа сĕнетме тивет. Çакна шута илсе, халăх контролерĕсем цехсемпе участоксенче лакпа тата сăрăсемпе мĕнле усă курнине тĕрĕсленĕ. Çавăн хыççăн лакпа сăрă склачĕнче çирĕп йĕрке тунă. Юлашки вăхăтра иртернĕ тĕрĕслев цехсемпе участоксене лакпа тата сăрăсемпе техникăлла виçепе пăхăнса сес усă курнине кăтартса панă.

«Проммеханизаци» заводра ĕçлекенсем, тĕпрен илсен, хулан Коноваловăри çĕнĕ микрорайонĕнче пурăнаççĕ. Кунта ку чухнехи типлă проектсем тăрăх нумай хваттерлĕ çуртсем туса лартнă. Халăх контроль группин членĕсем çав çуртсенче пурăнакансем электроэнергипе мĕнле усă курнине тĕрĕсленĕ. Акă мĕн палăртнă: 90 тата 100 хваттерлĕ çуртсене йышăнна чухне электрощитсемпе электросчетчиксене тĕрĕслеме кирлине никам та асра илмен. Вĕсенче пурăнакансем электроэнергипе тÿлевсĕр усă курнă. Хăшпĕр электросчетчиксем пачах ĕçлемен е тĕрĕс мар кăтартнă. Çак сăлтава пула электроэнергипе усă курнăшăн 15.584 тенкĕ çеç, урăхла каласан, тивĕçлĕ хисепрен 9. 695 тенкĕ сахалрах тÿленĕ. Халăх контроль группи сĕннипе çакăншăн çурт-йĕрпе коммуналлă хуçалăх пайĕнче ĕçлекенсене ответ тыттарнă, унăн начальникĕ пулнă А. Харитоновăран 130 тенкĕ шыраса илнĕ.

Халăх контролерĕсем ачапăча учрежденийĕсене çитсе курма та юратаççĕ. «Золотой ключик» ясли-садра, тĕслĕхрен, хĕллехи вăхăтра кирлĕ чухлĕ ăшă тытман. Кунта тасалăхпа тирпейлĕх тивĕçлĕ шайра пулманнине те палăртнă. Çакна «Халăх контроль кĕтесĕнче» сакса хунă фотоÿкерчĕксем сăнласа кăтартнă. Сивĕч критика хыççăн çеç ача садĕнче çирĕп йĕрке тунă.

Дочернăйсем ĕç коллективĕсенче час-часах отчет тăваççĕ. Çакă пĕр-пĕрин хушшинчи ĕçлĕ туслăха çирĕплетет тата сăмах вĕççĕн е çырса пĕлтерекен сигналсем тăрăх вăхăтра тивĕçлĕ мерăсем йышăнма пулăшать. Акă, халăх контроль группине заводран тивĕçлĕ документсем сыртарса илмесĕрех йывăç тиесе тухни çинчен пĕлтернĕ. Тĕрĕслев иртерсен йывăçран тĕрлĕ япаласем тăвакан участок мастерĕн В. Мирончукăн хăйĕн айăпне йышăнма тата ответ тытма тивнĕ. «Золотой ключик» ясли-садра ĕçлекен Крылова 1,5 тонна вырăнне 5 тонна çĕрĕкăмрăкĕ турттарса тухма хăтланнă. Контролерсем вăхăтра тытса чарнă ăна. Висерен ытлашши тиенĕ çĕрĕкăмрăкне каялла тавăрса пама тивнĕ.

Группа ĕçĕнчи чи паха енсенчен пĕри вăл — хăйĕн ĕçĕ-хĕлĕ çинчен завод коллективне тăтăшах пĕлтерсе тăни. Çак тĕллевпе кунта «Çисĕм» хаçат кăларса тăраççĕ. А. Краснов художник пуçарнипе «Заводри халăх контроль группин кĕтесĕ» тата «Фотоÿкерчĕк айăплать» витринăсем йĕркеленĕ. Районта иртернĕ смотр-конкурсра çак витринăсем пĕрремĕш вырăн йышăннă. Хисеп грамотине илме тивĕç пулнă.

— Предприяти пĕр тикĕс ĕçлесси халăх контролерĕсем химле пулнинчен, урăхла каласан, тĕрĕслевсен вăхăтĕнче палăртнă çитменлĕхсене пĕтерме администрацине общественăлла организацисене тивĕçлĕ пулăшу панинчен нумай килет. Коллектив иртнĕ çул производство планне ăнăçлă пурнăçларĕ. Çакăнта халăх контролерĕсен тÿпи те пысăк, — тет заводри профком председателĕ В. Кормачев.

В. КУЗНЕЦОВ. (Хамăр корр.).

Вырăнти комитетсенче

ЭЛĔК

Калинин ячĕпе хисепленекен колхозра ялхуçалăх техникине хĕл касарма йĕркеллĕ вырнаçтарса лартман. Тĕштырă пухмалли сакăр комбайна сÿп-çапран тасатман, касакан çĕççисене илмен, виççĕшĕ, çу сĕрменнипе, тутăхнă. Сăнчăрсемпе чĕнсене бункера тултарса хунă, пĕр комбайнĕн аккумуляторне те тĕнĕмен. Выльăх апачĕ пухса илмелли агрегатсене, сеялкăсене, культиваторсене те ГОСТ требованийĕсене пăхăнмасăр упрама лартнă.

«Динамо» колхозра та ялхуçалăх техникине хисеплемеççĕ. Тĕштырă пухмалли тăватă комбайна хĕл касарма хатĕрлемен, тутăхакан пайсене çу сĕрмен. Жаткăсене, сеялкăсене, культиваторсене кирлĕ пек упрамаççĕ.

Ялхуçалăх техникине хĕл касарма йĕркеллĕ вырнаçтарса лартманшăн районти халăх контроль комитечĕ Калинин ячĕпе хисепленекен тата «Динамо» колхозсен тĕп инженерĕсене А. Михеева...

Калинин ячĕпе хисепленекен колхозра ялхуçалăх техникине хĕл касарма йĕркеллĕ вырнаçтарса лартман. Тĕштырă пухмалли сакăр комбайна çуп-çапрах тасатман, касакан çĕççисене илмен, вниçĕшĕ, çу сĕрменнипе, тутăхнă. Сăнтăрсемпе чĕнсене бункера тултарса хунă, пĕр комбайнĕн аккумуляторне те тĕкĕнмен. Выльăх апачĕ пухса илмелли агрегатсене, сеялкăсене, культиваторсене те ГОСТ требованийĕсене пăхăнмасăр упрама лартнă.

«Динамо» колхозра та ялхуçалăх техникине хисепле[illegible] пухмалли тăватă комбайна хĕл касарма хатĕрлемен, тутăхакан пайсене су сĕрмен. Жаткăсене, сеялкăсене, культиваторсене кирлĕ пек упрамаççĕ.

Ялхуçалăх техникине хĕл касарма йĕркеллĕ вырнаçтарса лартманшăн районти халăх контроль комитечĕ Калинин ячĕпе хисепленекен тата «Динамо» колхозсен тĕп инженерĕсене А. Михеевпа Г. Капарова выговор панă.

КУСЛАВККА

Районти халăх контролерĕсем райĕçтăвкомăн пурăнмалли сурт-йĕрпе коммуналлă хуçалăх пĕрлешĕвĕнче ĕç дисциплинин мĕнле шайра тăнине тĕрĕсленĕ, пĕрлешӳ нумай кăтартусем енĕпе юлса пынин вырăнта ĕçкĕпе иртĕхекенсемпе çителĕксĕр кĕрешнинчен килнине палăртнă.

Коллективра ĕç дисциплини япăхса кайнă, çавна май кадрсем час-часах улшăнса тăраççĕ. 1989 çулта, акă, 64 çынна ĕçе илнĕ, 49-шне ĕçрен кăларнă, ытларахăшне — ĕçре ӳсĕр пулнăшăн, прогул тунăшăн. Апла пулин те, ĕç коллективĕнче урăлтаркăча леннĕ, прогул тунă пĕр сынна та сӳтсе явман. Ĕçкĕпе иртĕхекенсене хирĕç кĕрешекен комисси кирлĕ пек ĕçлемест. Пĕрлешӳре ирĕклĕ халăх дружини, юлташла суд йĕркелемен.

Çак ыйтăва хăйĕн ларăвĕнче пăхса тухса, районти халăх контроль комитечĕ ĕçкĕпе иртĕхекенсене хирĕç çителĕксĕр кĕрешнĕшĕн пĕрлешӳ начальникне А. Буянова хытă асăрхаттарса хăварнă. Ĕç дисциплинине çирĕплетме хушнă.

ÇЕМЕРЛЕ

Тĕрĕслев иртерсе. Саланчăкри интернат-шкулта хуçасăрлăха пула финанс дисциплинине пăсиине тупса палăртнă. Шкул руководителĕсем финанс документчĕсене çырса пырасси, отчетсем тăратасси çине сиелтен пăхнă, хăшпĕр сынсем ĕçлемесĕр укса илнĕ.

Интернат-шкулăн хушма хуçалăхĕнче сысна сурисене лайăх тăрантарса усраманнипе 17-шĕ вилнĕ. Шкула 405 тенкĕлĕх тăкак кӳнĕ. Тĕрĕслев вăхăтĕнче шкул директорне Г. Ларкузова вилнĕ сыснасемшĕн айăплă сынсене пурлăх тĕлĕшĕнчен ответ тыттарма хушнă, анчах вăл сакна пурнăçламан. Хушма хуçалăхра выльăхсен йышне те кирлĕ пек шута илсе тăман.

Финанс дисциплинине пăснăшăн, выльăх-чĕрлĕхе йĕркеллĕ усрама мерăсем йышăнманшăн шкул директорне Г. Ларкузова сирĕп выговор панă, унăн пĕр уйăхри ĕç укçине тытса юлма йышăннă.

уссăнлăх унăн авторитетне çĕклет. Массăллă рейдсем иртерни çĕре цехсемпе участоксенчи активистсене анлăн хутшăнтарма пулăшать. Сăмахран, ĕç укçи панă кун, иртернĕ [illegible] хăшпĕр рабочисем [illegible] ерен кайнине палăртнă. Цехсенче сварка участокĕнче, акă, Киселев ертсе пыракан бригадăри 6 рабочи ӳсĕр пулнă. Компрессор установкин машинисчĕ Душкина ĕç вырăнĕнче эрех ĕçнине асăрханă. Халăх контролерĕсем çакăн синчен сиенлĕх ĕçкĕпе иртĕхнине хирĕç кĕрешекен комиссие пĕлтернĕ. Ĕç дисциплинине сĕмсĕррĕн пăсакансене ответ тыттарнă. Коммуналлă строительство пайĕнче ĕçлекен Александрова ĕçкĕпе иртĕхнĕшĕн КПСС ретĕнчен кăларнă.

Хăшпĕрисем, ĕçрен вăхăт ситиччен тухса кайма юратакансем, сып курман вăрттăн çулсемпе усă курма тă-

Завод сăнавла оборудованипе уйрăм детальсем нумай туса кăларать. Вĕсенчен хăшпĕрисене, заказсем вăхăтра илменнипе, тепĕр хут сăрласа сĕнетме тивет. Çакна шута илсе, халăх контролерĕсем цехсемпе участоксене [illegible] усă курнине тĕрĕслерĕ. Çавăн хыççăн лакпа сăрă склачĕнче сирĕп йĕрке тунă. Юлашки вăхăтра иртернĕ тĕрĕслев цехсемпе участоксенче лакпа тата сăрăсемпе техникăлла висене пăхăнса çеç усă курнине кăтартса панă.

«Проммеханизаци» заводра ĕçлекенсем, тĕпрен илсен, хулан Коноваловăри çĕнĕ микрорайонĕнче пурăнаççĕ. Кунта ку чухнехи типлă проектсем тăрăх нумай хватерлĕ суртсем туса лартнă. Халăх контроль группин членĕсем çав суртсенче пурăнакансем электроэнергипе мĕнле усă курнине тĕрĕсленĕ. Акă мĕн палăртнă: 90 тата 100 хватерлĕ суртсене йы-

сенчен пĕри вăл — хăйĕн ĕçе-хĕлĕ çинчен завод коллективне тăтăшах пĕлтерсе тăни. Çак тĕллевпе кунта «Çисĕм» хаçат кăларса тăраççĕ. А. Краснов художник пуçарнипе «Заводри халăх контроль группин кĕтесĕ» тата «Фотоӳкерчĕк айăплать» витринăсем йĕркеленĕ. Районта иртерне смотр-конкурсра çак витринăсем пĕррремĕш вырăн йышăнна. Хисеп грамоти илме тивĕç пулнă.

— Предприяти пĕр тикĕс ĕçлесси халăх контролерĕсем тимлĕ пулнинчен, урăхла ка[illegible]че палăртнă ситменлĕхсене пĕтерме администрацие общественнăй организацисене тивĕçлĕ пулăшу панинчен нумай килет. Коллектив иртнĕ çул производство планне анăçлă пурнăçларĕ. Çакăнта халăх контролерĕсен тӳпи те пысăк, — тет заводри профком председателе В. Кормачев.

В. КУЗНЕЦОВ.
(Хамăр корр.).

З. В. Яшумова Çĕмĕрлери автофургонсен комбинатĕнчи иккĕмĕш цехра станочниксен бригадине ертсе пырать. Иртнĕ çул çак бригада предприятире темиçе хутчен те класлă вырăнсене йышăннă.

Зинаида Васильевнăна коллективра общество ĕçне хастар хутшăннипе лайăх пĕлеççĕ. Вăл — комбинатри халăх контроль группин членĕ. Дозорнăй ертсе пыракан бригадăра пĕлтĕр ĕç тухăçлăхĕ 8,3 процент ӳснĕ, коллектив йывăç, электроэнерги сахал мар перекетленĕ.

Ӳкерчĕк çинче: З. В. Яшумова (сылтăмран иккĕмĕшĕ) Е. Гурьянова, Л. Храпкова, Н. Смирнова тата Н. Давыдова рабочисемпе калаçать.

Ю. Дмитриев
фотоӳкерчĕкĕ.

Хаçатра çырнă хыççăн

«КИРЛĔ-ШИ КОЛХОЗРА ТĔРĔСЛЕВÇĔ?»

Хуçалăхри халăх контроль группин председателĕ В. Михайлов çырнă статьяна колхоз правленийĕн анлă ларăвĕнче пăхса тухрăмăр. Унта çырса панă хăшпĕр тĕслĕхсем тĕрĕс. Иртнĕ çул Шупуç бригадинче юлнă вăрлăха колхозăн тĕп складне хывнă, çак ĕçе мĕнле пурнăçланине тĕрĕслесе тăма колхозăн ревизи комиссийĕпе халăх контроль группине хушса хăварма, юлнă пăрçана Шупуç бригадин столовăйĕнче механизаторсене апат пĕçерсе ситерни çинчен В. Васильев бригадира акт çырса тăратма йышăнинă. Кукуруза вăрлăхне, вăл юрăхсăра тухнă пирки, акт çырса шутран кăларма пăхнă.

800 килограмм курăк вăрлăхне шута илменшĕн колхозăн тĕп агрономне В. Григорьева уполномоченнăйсен пухăвĕнче асăрхаттарса хăварнă. 260 килограмм курăк вăрлăхне шутран кăларма çырнă акта çирĕплетнĕ.

З. Петров колхозник 8 михĕ кукуруза вăрлăхне киле илсе кĕнĕ тени тĕрĕс мар. Вăрлăха, акма тата выльăхсене çитерме юрăхсăр пулнипе (вăрлăх çинче чул пĕрчисем нумай) пĕвене тăкнă. Çакăншăн З. Петрова асăрхаттарнă.

Хуçалăхри халăх контроль группин председателĕ В. Михайлов çырнă статьяра Ыхракасси бригадинче 8 гектар çине акнă викăпа сĕлĕ хутăшĕ сайра шăтнă, вăрлăха айккинелле сутнă, тенĕ. Пĕлтĕр çанталăк типĕ пулнă пирки ытти бригадăсенче те викăпа сĕлĕ хутăшĕ сайра шăтнă. Йĕтем çинче аллана хыççăн 8 тонна викăпа сĕлĕ хутăшне склада кĕртнĕ, уй-хир ĕçĕсем пуçланса кайнă май унăн каяшне иккĕмĕш хут аллама май килмен, ăна силос çине янă.

Колхоз правленийĕ халăх пурлăхне хапсăнакансене пытарса хăварни палĕрать, тени çирĕпленмерĕ. Колхоз правленийĕн апрель уйăхĕнчи ларăвĕнче Н. Михайлова зоотехника ĕçрен хăтарнă, ферма заведующине А. Петровăна сирĕп выговор панă. Вĕсен ĕçĕсене следстви органĕсем тĕрĕсленĕ, укçана хăйсен кĕсйине чикни çирĕпленмен. Çавăн пекех 5 пин килограмм сĕт укçине хапсăннă тени те тĕрĕс мар. Унчченхи колхоз председателĕ вилнĕ пирки инкама та ответ тыттарма май çук тесе, ĕçе хупнă. А. Петрова ку ĕçпе сыхăнман.

В. БОГДАНОВ,
Красноармейски районĕнчи «Большевик» колхоз председателĕ.

«КОММУНИЗМ ЯЛАВНЕ» ОТВЕТЛЕÇÇĔ

«Çурт хупăнать»

Иртнĕ çулхи октябрь уйăхĕнче çак ятпа халăх контролĕн страницинче пичетленнĕ критикăлла корреспонденцири фактсем тĕрĕс. Çурт-йĕре хутса ăшăтма топливо çителĕксĕррине шута илсе, район Советĕн ĕçтăвкомĕ 1991 çулта ялсене газ кĕртмешкĕн документсем хатĕрлеме, халăхăн социаллă пурнăç условийĕсене ытти енĕпе лайăхлатма мерăсем йышăнать.

Хальхи вăхăтра районти мĕнпур хуçалăхсен тĕп усадьбисене лайăх çулпа сыхăнтарнă, нумай хуçалăха автобуссем çӳреççĕ. Турханта, Кĕсйл Чишмара, Тури Туçара Культура çурчĕсем, Аслă Чемейре ясли-сад тума тытăннă. Тутар Сăкăтĕнче 140 вырăнлă, Ишпĕре 50 вырăнлă, Çĕнĕ Ахпӳртре 95 вырăнлă сад-яслисем ĕçе кĕртнĕ.

В. АБДУЛКИН,
халăх депутачĕсен Патăрьел район Советĕн ĕçтăвкомĕн председателĕ.

«Усăсăр пĕтет»

Çак ятпа пичетленнĕ критикăлла статьяна районти агропромышленность пĕрлешĕвĕ, халăх контроль комитечĕпе прокуратура çитменлĕхсене тивĕçлĕ хак панă. Удобренисене упрама кирлĕ мерăсем йышăнманшăн тата складсем тума васкаманшăн халăх контроль комитечĕ «Карабашский» совхоз директорне П. И. Иванова выговор панă, тăкака саплас шутпа унăн пĕр уйăхри ĕç укçине тытса юлма йышăннă.

Удобренисене хуçасăрла тыткаланăшăн, агропромышленность пĕрлешĕвĕн приказĕпе, «Бичуринский» совхоз директорне Спиридонова ответ тыттарнă, унăн çур уйăхри ĕç укçине тытса юлмалла тунă. Совхозăн тĕп агрономне П. Г. Данилова тата Ю. В. Васильев бригадира дисциплинарлă майпа айăпланă. Район прокурорĕ «Звезда» совхоз директорне С. Г. Григорьева, «Дружба» совхозăн тĕп агрономне И. В. Кузьмина закона пăсма юраманни пирки асăрхаттарнă.

Минераллă удобренисене йĕркеллĕ упрас тĕллевпе хуçалăхсенче çĕнĕ складсем тума палăртаççĕ. Кăçал «Бичуринский», «Дубовский» совхозсенче типлă проектпа складсем лартмалла. Вунвиççĕмĕш пилĕкçуллăхра тата виçĕ хуçалăхра 600 тонна удобрени хумалăх складсем ĕçе кĕртмелле.

Г. БЕЛОВ,
Сĕнтĕрвăрри районĕнчи агропромышленность пĕрлешĕвĕн председателĕ.

«Пулăшу кирлĕ»

Вăрмар райĕçтăвкомĕ çакна пĕлтерет: хаçатра пичетленнĕ «Пулăшу кирлĕ» статьяна районти хуçалăхсен руководителĕсен канашлăвĕнче сӳтсе явнă.

Иртнĕ çулхи вунă уйăхра районти ĕçсыннисене 10.380 сысна çури сутнă, ку вăл унччен çулхинчен 4 процент нумайрах. Районти хуçалăхсем халăхран выльăх-чĕрлĕх тата сĕт сутăн илессине ӳстерчĕç, ялта пурăнакансене çамрăк выльăхсемпе тивĕçтерсе тăрассине лайăхлатрĕç. Пĕлтĕр, сăмахран, 500 пуç пăру, 63 ĕне, 349 пин кайăк-кĕшĕк сутнă. Кунсăр пуçне уйрăм хуçалăхсенче самăртма 792 ĕне выльăх, 1.216 сысна уйăрса панă. 1989 çулта, 1988 çулхипе танлаштарсан, утă 25 процент, улăм — 89, тымарçимĕç — 8, тырă 14 процент нумайрах уйăрнă.

Район Советĕн ĕçтăвкомĕ килти хушма хуçалăха аталантарма çĕнĕрен мерăсем йышăнать.

Н. ДМИТРИЕВА,
Вăрмар район Советĕн ĕçтăвкомĕн председателĕ.

ТАКАМ ТУСА ПАРАС ПЕК

Хуçалăхсен пĕрлехи «Янтиковская» строительство организацийĕ тĕрлĕ çулсенче Тăвайĕнче пурăнмалли вунă çурт туса лартнă. 164 çемье пурăнать вĕсенче. Мĕнле тытса тăрать-ха çав çурт-йĕре асăннă организаци? Иртнĕ çул вĕсĕнче районти халăх контролерĕсем çав ыйтупа интересленчĕç.

Тӳрех калас пулать, строительство организацийĕн руководителĕсем (начальникĕ В. Васильев) çуртсене усă курма панă хыççăн вĕсене пăхса тата юсаса тăрасси синчен маннă. Юсав ĕçĕсем пурнăçлама график та хатĕрлемен, хваттерсенче пурăнакансен шухăш-кăмăлне, сĕнĕвĕсене те шута илмен. Нумай çул хушши пăхса тăманнипе пула çуртсем кивелсе юхăннă, инженери оборудованийĕ юрăхсăра тухнă.

Район центрĕнчи ытти ведомствăсен çурт-йĕрĕ те, хуçасăрлăха пула, вăхăтсăр юхăннă. Чылай предприятипе организаци, коллектив членĕсене хваттерпе тивĕçтерессине тĕп вырăна хурса, унччен тунисем çине кирлĕ пек çаврăнса пахмаççĕ. Çурт-йĕре тытса тăрасси мĕнле кăткăс ĕç пулнине шута илсех каймаи. Вĕсене ĕçе янă хыççăн тĕрлĕ ыйту сиксе тухнă: пĕр хваттере ăшă пымасть, тепринче шыв çук, виççĕмĕшĕнче газ çунмасть. Çакă, паллах, ĕç пахалăхĕ çине кирлĕ пек пăхманнинчен, хуçа туйăмне çухатнинчен килнĕ.

Хуçасăрлăха мĕнле пӳлмелле-ха? Районта, акă, пурăнмалли çурт-йĕрпе коммуналлă хуçалăхăн производ-

Перекетлĕхпе тирпейлĕхшĕн

ство управленийĕ пур. Шел пулин те, халлĕхе вăл хăйĕн тĕп тивĕçне пурнăçласа пыраймасть, пытармасăр калапсан, хут çинче кăна шутланать. Мĕнпур çурт-йĕре пăхса тăрассине унăн аллине памалла, управленин пурлăхпа техника никĕсне çирĕплетмелле. Çакăн пек шухăш патне пырса тухрĕç контролерсем, районти тивĕçлĕ органсем умне ыйту лартрĕç, конкретлă мерăсем йышăнма ыйтрĕç.

Иртнĕ çулхи октябрь — декабрь уйăхĕсенче халăх контроль органĕсенче отчетпа суйлав пухăвĕсем иртрĕç. Ĕçсыннисем тĕрлĕ енлĕн пăхса хакларĕç дозорнăйсен ĕçне, ĕç дисциплинине çирĕплетме, хуçасăрлăх çулне пӳлме кирлине палăртрĕç. Тĕрĕс ĕнтĕ, юлашки вăхăтра ĕç дисциплини хавшани усăмлăнах сисĕнет. Тĕслехрен, районти кирпĕч завочĕн ĕçне илсе пăхăпăр. Кунта производство технологине сĕмсĕррĕн пăсаççĕ, тĕрлĕ йышши кирпĕче пĕр маркăпах реализацилеççĕ. Кама усă курет сакă? Никама та. Завод хăй те тăкак тӳсет, туянакансене те чике тăршшех лартаççĕ. Хуçасăрлăх çултан-çула тăсăлать. Предприятире оборудовани кивелнĕ, ăна улăштарма укçа-тенкĕ тупаймаççĕ. Пыварлăхран тухма пĕр çул çеç: заводра сирĕп йĕркĕ туса хумалла, сынсене кашни пуса хаклама вĕрентмелле. Халăх контролерĕсем çак ыйтăва тĕплĕн тишкерсе, усăллă канашсем парĕç.

Районти халăх контроль комитечĕпе унăн активисчĕсем тĕрĕслевсен витĕмлĕхне ӳстерессишĕн тăрăшсах ĕçлеме тăрăшаççĕ. Малтан туса хатĕрленĕ планпа ĕçлетпĕр, тĕрĕслевсене тĕплĕн хатĕрленетпĕр. Агропромышленность комплексĕ çине тимлĕ пăхатпăр. Хальхи ответлă участоксенчен пĕри — выльăх-чĕрлĕхе ăнăçлă хĕл каçарасси. Колхозсемпе совхозсенче витесене, кормоцехсене, тĕрлĕ йышши механизмсемпе оборудование хĕле мĕнле хатĕрленине массăллăн тĕрĕслерĕмĕр, хальхи вăхăтра вĕсене мĕнле ĕçлеттернине куçран вĕçертместпĕр. Çитменлĕхсене вăхăтра асăрхани вĕсене вăхăтра пĕтерме май парать. Шел пулин те, дозорнăйсем асăрхаттарнине пур çĕрте те хăлхана чикмеççĕ-ха. Пирĕн активистсем, акă, «Шимкусский» совхозпа «60 лет Октября» колхозра ăратлăха лайăхлатас, çамрăк выльăхсене упраса хăварас тесе кирлĕ пек тăрăшманнине курса ĕненчĕç. Анчах контролерсен сĕнĕвĕсене шута илни сисĕнсех каймасть-ха.

Кĕрхи уйăхсенче колхозсемпе совхозсенче, хатĕрлевпе суту-илӳ, продукци тирпейлекен предприятисенче çĕрулмипе пахчаçимĕçе йышăнма, реализацилеме тата упрама мĕнле хатĕрленнине массăллăн тĕрĕсленĕ. Апат-симĕç продукчĕсене суту-илӳпе обществăлла апатлану предприятийĕсенче çителĕклĕ хывса хăварчĕç, типтерлĕ сыхласа упрама мерăсем йышăнчĕç. Халĕ çав çимĕçсем магазинсенче, столовăйсемпе кафесенче çителĕклĕ.

Ĕç ăнăçлăхĕ кадрсенчен килет. Иртнĕ çулхи отчетпа суйлав пухăвĕсем хыççăн группăсемпе постсен ĕçне пусаруллă активистсем нумай хутшăнчĕç. Чи малтан эпир вĕсене хăшпĕр хуçалăхсенчи группăсен паха опычĕпе паллаштарма шутларăмăр. Çак тĕллевпе нумай пулмасть «Кубникский» совхозри группа обществăлла организацисемпе мĕнле сыхăну тытса ĕçленине тишкертĕмĕр. Вĕренмелли сахал мар пулчĕ. Совхоз вăй илсе пынинче вырăнти дозорнăйсен тӳпи пысăккине çĕнĕрен суйланă активистсем хăйсен куçĕпе курса ĕненчĕç.

Хуçасăрлăха пĕтерес ĕçре усçăнлăх паллă вырăн йышăнать. Çавăнпа хамăр мĕнмĕн туса иртернине, ӳлĕмрен мĕн тума хатĕрленнине ĕçсыннисене анлăн пĕлтерсе тăратпăр. Халăхпа пĕрле ĕçлесен кăна çитменлĕхсене вăхăтра пĕтерсе пыма май килĕ.

И. ДМИТРИЕВ,
Тăвай районĕнчи халăх контроль комитечĕн председателĕ.

«Сывлăх» программа

СЎТСЕ ЯВНИПЕХ ÇЫРЛАХНĂ

КПСС XXVII съезчĕ социалла пурнаçа тĕпрен çĕнетсе улăштарас тĕллевпе апла программа палартрĕ. Ăна пурнăçласа, Элĕк районĕнче «Сывлăх» программа туса хатĕрленĕ. Вăл вăççĕмĕш çул ĕçлет. Çавăн хыççăн 100 выранлă стационара, районти аптекăна хута янă, хирурги уйрăмĕ пулнă çурта тĕпрен юсаса, ача çуратмалли уйрăм туна, ытти уйрăмсен корпусĕсене тĕпрен юсанă, фельдшер пункчĕн 2 çуртне, участокри больницăпа врач амбулаторийĕ çумĕнчи аптекăсене, ялсенче 3 амбулатори туса лартнă, фермăсенче 7 медпрофилактори ĕçлет. Элĕкри вăтам шкул çумĕнче ача-пăчапа çамрăксен спорт шкулне уçнă.

Юлашки çулсенче медицина пулăшăвне аталантарасси çине тимлĕ пăхни палăрать. Поликлиникăра 30 выранлă кардиологи уйрăмĕпе кабинечĕ, 10 выранлă травматологи уйрăмĕ, ялсенчи амбулаторисенче, фельдшерпа акушер пункчĕсем, Кĕçĕн Тăвайти вăтам шкулта стоматологи кабинечĕсем уçнă.

Ача çуралассин 2 процент ÿснĕ, ĕçлеме пултаракансем вилесси 10 процент, чирлесе вăхăтлăхă ĕçлеме пултараймансем 6,2 процент чакнă.

Районта 10 пин çын пуçне 14,9 врач, вăтам пĕлÿллĕ медработниксем 91,9, 144,3 койка тивет.

Васкавлă пулăшу ĕçĕ лайăхланнă. Икĕ çĕрте васкавлă медицина пулăшăвĕн участокĕсене уçнă.

Колхозсемпе совхозсенче çынсен ĕç условийĕсене лайăхлатма хăтлăр ĕçсем тăвассă. 468 выранлăх гардеробсем, 49 выранлăх душевойсем, 2 прачечнăй, 329 выранлăх столовăйсем, 7 сауна, 7 медпрофилактори, 11 буфет, 55 капу пÿлĕмĕ, ĕç тумтирĕ типĕтмелли 10 установка пур. Малтанхи вăхăтра саунăсемпе капу пÿлĕмĕсем йĕркеллех ĕçлемен. Халĕ вĕсем хăйсен пĕлтерĕшне çухатса пырассĕ. Чылай çĕрте душевойсемпе саунăсем тĕрлĕрен ăпăр-тапăрпа тулса ларнă. Кун пекки «Иргунькасинский», «Аликовский» совхозсенчи, «Правда», «Таутово» колхозсенчи фермăсенче курма пулать. Кирек хăш фермăна пырса кĕр — тÿрех хĕрлĕ кĕтессемпе капу пÿлĕмĕсенче тата мар тумтирпе ата-пушмака, çÿп-çап купипе асăрхатăн. Çĕнĕ хаçат-журнал çук.

РАПО совечĕпе отраслĕн профсоюз райкомĕ, хуçалăхсен руководителĕсемпе профкомсем выльăх-чĕрлĕх фермисемпе мехпаркĕсенче ĕçлекенсем валли йĕркеллĕ условисем туса парас тесе тăрашмассă мар. Ку ыйтупа 1988 çулхи июльте ятарласа постановлени йышăннă. Унпа килĕшÿллĕн, кашни хуçалăхра 1988 — 1990 çулсенче выльăх-чĕрлĕх пăхакансемпе механизаторсен çурчĕсене тума, ахаль ларакан çуртсене социаллă-культурăллă объектсем валли уйăрма, ĕçе икĕ сменăпа йĕркелеме палăртнă. Çак постановленин пурнăçлассипе «Правда», «Звезда» колхозсенче, «Шумшевашский», «Выла» совхозсенче хăшпĕр ĕçсем туса иртнĕрессĕ. «Молния», «Прогресс» колхозсенче, «Аликовская» строительство организацийĕнче, «Агропромхимия» пĕрлешĕвĕре медпрофилакторисемпе саунăсем тума тытăннă. Çав хушăрах Ульянов ячĕпе хисепленекен, «Волга» колхозсенче, «Сормхинский» совхозра ĕççыннисен ĕçпе йăла тата кану условийĕсене лайăхлатас тесе нимех те тумассĕ.

Ял çыннисен сывлăхне сыхлас, «Сывлăх» программăна пурнăçа кĕртес тĕлĕшпе Ульянов ячĕпе, Калинин ячĕпе хисепленекен, «Динамо» колхозсенче, «Яргунькинский», «Питишевский» совхозсенче пысăк çитменлĕхсем пур. «Аликовский» совхозра ача сачĕпе пурăнмалли çурт-йĕр, «Сормхинский» совхозпа «Таутово» колхозра суту-илÿ предприятийĕпе йăла çурчĕ тăвасси вăраха тăсăлать.

Кăçал кашни хуçалăхрах ача сачĕсем пулмалла. Çак тĕллевпе пурнăçлас тесен, вĕсене 11 хуçалăхра тумалла. «Яргунькинский», «Выла» совхозсен, Калинин ячĕпе хисепленекен, «Авангард» колхозсен çакна валли лайăх майсем пулнă. Шел пулин те, ку хуçалăхсем вĕсемпе тÿлли усă курайман.

Халлĕхе районти хуçалăхсенче йывăр ĕçсене механизацилесси япăх пырать. Уйрămах ку выльăх-чĕрлĕх ĕрчетнĕ çĕрте палăрать. Ене выльăх фермисенче шыв парассине 92 процент, апат валеççессине 52 процент, тислĕк кăларассине 64 процент çеç механизацилене. Сысна фермисене комплекслă механизацилесси те юлса пырать. Тÿрех калама, ку ыйтусемпе агропромышленность пĕрлешĕвĕн тата хуçалăхсен инженери службисем ытла та çаврăнăçусăр ĕçлессĕ. Халĕхи вăхăтра Ульянов ячĕпе хисепленекен колхозра ĕнесене пурне те (234 пуç), «Яргунькинский» совхозăн Крымсарайкăри фермипе 130 ĕнене, «Сормхинский» совхозăн Чăваш Сурăмĕнчи фермипе 50 ĕнене аллăпа сăваççĕ. Ульянов ячĕпе хисепленекен колхозра тислĕк кăларассине пĕр фермăра та механизацилемен, хĕл кунĕсенче вĕсенче шыв пăрахĕсем ĕçлемессĕ.

— Юлашки вăхăтра пирĕн ĕçпе йăла условийĕсем лайăхланчĕç, — пĕлтерет РАПОн юсавпа техника предприятийĕн директорĕ К. К. Ефремов. — Предприятире 2 сауна, душевойсем пур. Котельнăй реконструкцилени юнашарти çуртсене те, производство объекчĕсене те ăшă шывпа тивĕçтерме май пачĕ. Анчах шоферсем валли тумтир хывса тăхăнмалли пÿлĕм çук.

Кĕскен каласан, «Сывлăх» программа вăраххăн пурнăçланса пырать. Районти тĕп больницăра, акă, апат-çимĕç блокне иккĕпе те хута яраймассĕ. Врачсем хатĕрлессин çителĕксĕр пырать, хуçалăхсен тÿчĕпе çамрăксене вĕренме ярасси пурнăçланмасть. Кадрсем тĕтăшах улшăнса тăраççĕ. 1986 çултанпа районтан 12 врач тухса кайнă. Çынсем çитменнипе тата пÿлĕмсем çукнипе водогрязелечебница, иглорефлексотерапи кабинечĕсене ĕçе яраймассĕ.

Çынсен сывлăхне сыхлассипе, ĕç, пурнăç, кану, йăла условийĕсене лайăхлатасси — парти организацийĕсем, хуçалăхсемпе профкомсем пĕрле тумалли ĕç. Ку ыйтăва КПСС райкомĕн бюровĕнче тата агропромышленность комплексĕнче ĕçлекенсен профсоюз райкомĕн пленумĕнче те пăхса тухрĕç. Апла пулсан, «Сывлăх» программăна пурнăçлама пĕтĕм вăй хумалла.

В. ПАВЛОВ.

УРĂХ ÇĔРШЫВСЕНЧЕ

Калаçусене малалла тăсмалла

КПСС Центральнăй Комитечĕн Генеральнăй секретарĕ, СССР Верховнăй Совечĕн Председателĕ М. С. Горбачев Литва ССРĕнче пулнин итогĕсене тĕнчери массăлла информаци органĕсем малалла сÿтсе яваççĕ. Урăх çĕршывсенчи обозревательсем Литва çĕрĕ çинче совет халăхĕн юлашки вунăçуллăхсенчи пĕтĕм пурнăçне тăрăх тишкерсе тухмалли процессем пуçланнине палăртаççĕ. Хаçатсем М. С. Горбачев Литвăра каланă сăмахсене пичетлесе каларăççĕ, вăл нацисене салатса ярас выранне ССР Союзне сыхласа хăварма кирли çинчен тĕплĕн ĕнентерсе калани шухăшсене илсе кăтартаççĕ. Литва ССРĕнчи дискуссисен итогĕсене хаçатсем тĕрлĕ майлă хаклаççĕ.

ЛОНДОН. «Санди таймс» хаçат çапла шутлать: М. С. Горбачев Литвăна кайса çÿрени ăнăçлă пулчĕ, мĕншĕн тесен вăл Литва никама пăхăнман государство пулса тăрас ыйтăва тĕплĕн шухăшласа татса пама хатĕр пулнине кăтартса пачĕ. Балтика тăрăхĕнчи çак республика ССР Союзĕнчен хăварт уйрăлас пулсан унăн умне мĕнле проблемăсем тухса тăма пултарассине палăртса, хаçат çапла çырать: «Виçĕ миллион çын пурăнакан республика Совет Союзĕнчен пĕтĕмĕшпех уйрăлас пирки пулăшласан хĕллехи çак сивĕ кун чун çÿçенет».

ВАШИНГТОН. «М. С. Горбачев Литва никама пăхăнман государство пулса тăмалли процеса чарса тăрас тĕллевпе çак республикăна кайса çÿрени ăнăçлă е ăнăçсăр пулнине çитес уйăхсем кăна уçăмла кăтартса парĕç», — тесе çырать «Нью-Йорк таймс» хаçатăн Мускаври корреспонденчĕ.

«Вашингтон пост» хаçатăн редакци статйинче çапла каланă: «Результатсем мĕнле пулассин халлĕхе паллă мар пулин те, Горбачевăн Литвари тĕлĕнмелле çаврăнăçулла ĕçĕсем вăл Совет Союзĕн авторитетлă представителĕ, Кремльти политика тĕлĕшĕнчен пысăк асла пĕртен-пĕр деятель пулнине, ССР Союзĕн малашлăхĕ мĕнле пулассине уçăмлă курса тăнине çирĕплетсе пачĕç».

ПАРИЖ. «М. С. Горбачев Литвăра пулнă вăхăтра юлашки самантченех литовецсене хăйĕн тезисĕсем тĕрĕс пулнине ĕнентермешкĕн мĕн тума май пуррине пĕтĕмпех турĕ, — тенĕ «Антенн-2» телепрограмма обозревателĕ. — Вăл литовецсене ССР Союзĕнче тата çепетÿ çулĕ çинче май килнĕ таран ытларах ирĕклĕх пама кирлине палартрĕ».

ТОКИО. Совет Союзĕ хăйĕн наци ыйтăвĕсене хăй татса пама тивĕçлĕ пулнине палăртса, «Майнити» хаçат ССР Союзне Литвăра тухса тăнă проблемăсем тĕлĕшпе васкавлă решенисем йышăнасрăн сыхланма чĕнет. «ССР Верховнăй Совечĕн Председателĕн М. С. Горбачевăн тата совет çыннисен нимĕнле йывăрлăха пăхмасăр калаçăва малалла тăсма тата çынсене политикăллă меслетсемпе усă курса ÿкĕте кĕртме малашне те пысăк вăй хурса кĕрешмелле», — тесе çырать «Асахи» хаçат.

(ТАСС).

«КУÇ УМĔНЧЕН ТАСАЛТĂР...»

Çакăн пек хаçат татрĕ хĕрлĕ кĕтесе пухăннисенчен пĕри, пурте шăпланса калаçма тытăнсан.

— Мĕн чухлĕ калаçмалла тата! Çитет, тек ура те ярса пусмастăп пуху таврашне. Вĕçĕ пулмалла ку ыйтăвăн.

Ыйтăвĕ вара, чăннипех те, пăшăрхантаракансем, шухăша яракансем: пĕччен çын коллектив умĕнче мĕнпе айăпа кĕнĕ-ха!

Çулталăк вĕçĕнче редакцин Муркаш районĕнчи «Передовик» совхозăн Хачăк Салинчи сĕт-çу фермишче ĕçлекенсен пĕр ушкăнĕ алă пуснă çакăн пек çыру илчĕ:

«Пирĕн фермăра августра Мария Семеновна Андреева ĕçлеме пуçларĕ. Ăна пушмак парусен ушкăнне пачĕç. Хăйен ĕçне йĕркеллех туса пычĕ. Анчах та коллективра хирĕçÿ тухма пуçларĕ. Кайрахпа, усăмран ярса каласан, çака палăрчĕ: вăрçтаранăнни вăл пулнă. Ун хыççăн вăл айланчĕ пулмалла, пурте лăпланса ĕçе тытăнчĕç. [illegible]

[illegible]

мĕн каласшăн, тĕрĕссех-и çака? Çук, чылайăше куçне тартать, теприсем пуçне чикессĕ, вăççĕмешĕсен маншăн пурпĕрех текен сан-пит. Мĕн ку, куçран ÿкессрен хăрани-и е айккинче юлма тăрăшни? Шавлакаласа илчĕç пулин те уççăн калас текенсемех пулмарĕç.

— Аннаăр-ха юлташсем, тĕрĕс тумастăр эпир. Мĕншĕн тата куçран калама хăраса тăратăр? — тÿсеймен енне сиксе тăрать главнăй [illegible] на Миронова. — Андреевăн ĕçне [illegible]

секретарĕн ыйтăва çакăн пек тÿррĕн лартма.

М. Андреева айлантарса панине шута илесшĕн пулмарĕ пуху. Чăннипех те вăл сĕт нарланă-и? Уччен те çакăн пекки пулнă-и? Аиланать-и вăл хăйĕн йăнăшне? Пулмарĕ çакăн çинчен сăмах.

«Андреевăна ĕçрен кăларасси пирки сасăлас, вăрттăн сасăлас», — сĕнет президиум. Çавăн пек тăваççĕ те. Вăрттăн сасăласа пухăннисенчен чылайăшĕ М. Андреевăна ĕçрен кăлармалла тесе йышăнать, Р. Мостовăна заведующирех хăварас, теççĕ.

Çынна, вăл йăнăшать пулсан, тÿрлетес, такăнать пулсан, пулăшас чух ытла та çăмăллăн татса параççĕ-çке [illegible]

Çук-ха, пĕр саслăн тени тĕрĕс мар. Иккĕленекен, чун хушнă пек тума тăрăшакан, хăйлăх çитерекен çын та пулчĕ — Галина Казакова [illegible]

[illegible]

Фермăна куçма, выльăхсен кĕтĕвне йышăнма та хăех сĕннĕ вĕт Роза Петровна. Çын çук вăхăтра çак ĕçе килнешĕн сахал мар тав туса, ырласа калаçнă вăл.

Унччен ача садĕнче ĕçлепĕскер, Мария Семеновна çак йывăр ĕçе çăмăллине шыраса пыман, укçи-тенки пирки те шухăшлама тивнĕ, машăрĕпе пĕр ĕçре пулас, ăна хăй «ытла таса ĕçре» кăна мар, çаканта та ĕçлеме пултарнине ĕнентерес тени те пулнă ăшра. Ыттисем ĕçленине пăхса, сăнаса, вĕренме тăрăшнă. Енесем парулана вăхăтра çĕрне-кунне пĕлмесĕр тенĕ пек фермăран тухмани те пулнă. Çапах та тахăш вăхăтра заведующипе доярка хушшинче хура кушак чупса иртнех.

Йывăр лара хирĕçÿллĕ енсене итлесси, ăнланасси, пулăшасси. Херхенес те, вăвăхăт-вăхăтра хыттăнах калас та килет. Анчах тарăна кайнă çак хирĕçÿвĕн вĕçне-хĕрне анкран килнĕ çынна мар, хăйсенех татса пама тăрăшмалла пулĕ.

Руководителĕн, вăл кирек хăш сыпăкра ĕçлет пулсан та, ыттисемшĕн тĕслĕх пулмалла, коллектива таса та тĕрĕс çулпа илсе пымалла. [illegible]

[illegible]

ДОКУМЕНТСЕМПЕ МАТЕРИАЛСЕМ

«М. С. Горбачевăн Италире тата Ватиканри визичĕсем, 1989 çулхи ноябрĕн 29-мĕшĕ — декабрĕн 1-мĕшĕ: документсемпе материалсем» брошюра пичетленсе тухнă.

Унта Совет Союзĕпе Итали хушшинчи калаçусем, икĕ енлĕ документсемпе пĕрлехи деклараци çине алă пусни, совет руководителĕ Италири ĕçлĕ ушкăнсемпе финанс ушкăнĕсен представителĕсемпе тĕл пулни çинчен отчетсем, М. С. Горбачев Ватиканра тухса калаçни, ытти документсемпе материалсем кĕнĕ.

(ТАСС).

КОМПОЗИТОРСЕН СЪЕЗЧĔ ВĔÇЛЕННĔ

Январĕн 15-мĕшĕнче Мускавра РСФСР композиторĕсен VI съезчĕ вĕçленнĕ. Унта хутшăннисем творчество союзĕн [illegible] ĕçленине тата унăн малашлăхĕсене сÿтсе явнă, организаци Уставне йышăннă, РСФСР Композиторсен союзĕн ĕçлакен органĕсене суйланă. [illegible]

Парти конференцийĕн итогĕсем

БЕРЛИН, январĕн 15-мĕшĕ. (ТАСС). Куçта Демократиллĕ Германи Республикинчи социал-демократсен конференцине иртгерне. Социал-демократсем нумай решенисем йышăннă. Çав шутра партин çĕнĕ ячĕшĕн сасăланă. Малашне парти ячĕ çапла пулать: Германири социал-демократсен партийĕ (СДПГ). Парти пирвайхи утамсем çеç тăвать-ха. Ăна пĕлтĕрхи октябрĕн 7-мĕшĕнче туса хунă. Хальхи вăхăтра парти членĕсен йыше 32 пин çынна çитнĕ.

Парти çĕршыври влаçа хăйĕн аллине илмĕ шутлать, мĕншĕн тесен вăл влаçпа унран лайăхрах усă курма пултаракан вăй урăх çук, тесе шутлать. СДПГ йĕркеленсе, çирĕпленсе çитмелли процесс вĕçленмен-ха. Анчах чи кирлĕ хăшпĕр ыйтусем тĕлĕшпе парти хăйĕн позицийĕсене палăртма ĕлкĕрнĕ. Парти заявленийĕнче çапла каланă: социал-демократсем нимĕç нацийĕн пĕрлĕхĕшĕн кĕрешессĕ, вĕсен тĕллевĕ пĕрлĕхлĕ Германи туса хурасси пулса тăрать. Анчах çак процесс пĕтĕм Европари процеспа тача çыхăнмалла, ăна кÿршĕ государствăсемпе килĕшсе пурнăçа кĕртсе пымалла. Кÿршĕ государствăсен чиккисем пирĕншĕн никам тĕкĕнеймен çирĕп чиксем пулса тăраççĕ. Эпир мирпе хăрушсăрлăха çирĕплетме тăрăшатпăр, тенĕ документра.

Суту-илĕве аталантарассишĕн

ТОКИО. (ТАСС). Кăнтăр Корея Демократиллĕ Корея Халăх Республикипе тÿррĕмĕнех суту-илÿ тăвассине аталантарассишĕн кĕрешет. Çакăн çинчен Кăнтăр Корея правительствин пысăк вырăнта ĕçлекен представителĕ пĕлтернĕ. Пытармалли çук ĕнтĕ, хальхи вăхăтра икĕ çĕршыв хушшинчи пысăк мар суту-илÿ виççĕмĕш государствăсем урлă, уйрăмах Японипе Гонконг урлă [illegible] теме вăл. Пирĕн шутпа, çав меслете парахăçламалла та икĕ çĕршыв хушшинче ĕçлекен сыхăнусем йĕркелесе ямалла. Кăнтăр Корея правительстви çакна çынсем пĕр-пĕринпе çыхăну тытассине аталантармалла [illegible] экономикăна аталантарма икĕ енĕ те укçа хывмалли лайăх меслет вырăнне хурать.

Демократиллĕ Корея Халăх Республикин валюта сахал пулнине шута илсе, Кăнтăр Корея унăн таварĕсене пысăк хакпа туянма, хăйĕн продукцине ăна чылай йÿнĕрех хакпа сутма хатĕр, тенĕ Кăнтăр Корейăн министрсен кабинечĕн представителĕ. Уйрăм çынсен аллинчи компанисене эпир [illegible] термашкĕн ятарла фондран пулăшма хатĕр. Çав фонда эпир Çурçĕрпе Кăнтăр килĕштерсе çĕклессине йĕркелесе ямашкăн пулăшма туса хунă. Хальхи вăхăтра Кăнтăр Корейăпа КНДР 21,5 миллион доллар-лăх суту-илÿ тăвассĕ.

ПАП агентстви пĕлтерни

[illegible]

КĔСКЕН ТЕМТЕПĔР

Кушак-наркоман

ЛОНДОН. Кăнти выльăх-чĕрлĕх çулсем иртнĕçемĕн хăйĕн хуçи пек пулса каять, теççĕ.

Голландири Лауверсэйль поселокĕнче пурăнакан пĕр кушак 7 çул хушшинче наркотиксене хăнăхса çитнĕ. Унăн хуçи пуçа минретекен çак хăрушă наркотика пĕччен йышăнма хăнăхман пулмалла. Вăл хăйĕн юратнă кушакне те пĕчĕкшерĕн укол туса пынă. Кушак часах наркотика хăнăхнă, унтан вара хупсерен хăйĕн порцине ыйтма тытăннă. Кÿршĕсем çак чĕрчун тайкаланса утнине, унăн куçĕсем вут-хĕмпе çуннине асăрханă, çакăн çинчен килти чĕрчунсене сыхлакан обществăн вырăнти уйрăмне пĕлтернĕ. Унти сотрудниксем наркотикпа минренĕ кушака тытма, унтан вара выльăх-чĕрлĕхе сиплекенсем тухтăрсем патне ăсатма пулмаĕ вăй хунă.

Чылай вăхăт хушши «ирĕксĕрлесе сыватнă хыççăн» Стаффи кушак сывалма тытăннă, кăштах самăрăлнă та.

Хĕрĕх çул иртсен

ДЖАКАРТА. ... Раджа тата унăн çар начальникĕсем тусем çинчен анна. Вĕсем çинче [illegible]

Коллектив тата этем чысĕ

...пи Мурккаш районĕнчи ...редовик» совхозăн Хачăк Салинчи сĕт-çу фермине ĕçлекенсен пĕр ушкăнĕ алă пуснă çакăн пек çыру илчĕ:

«Пирĕн фермăра августра Мария Семеновна Андреева ĕçлеме пуçларĕ. Ăна пушман пăрусен ушкăнне пачĕç. Хăйĕн ĕçне йĕркеллĕх туса пычĕ. Анчах та коллективра хирĕçÿ тухма пуçларĕ. Калракпа, усăмлăн парса калассан, çакă палăрчĕ: вăрçтараканни вăл пулнă. Ун хыççăн вăл ăнланчĕ пулмалла, пурте лăпланса ĕçе тытăн...

Сентябрьте унăн ĕнисем парулама пуçларĕç. Вăл ир те, каç та банкăпа сĕт киле илсе кайма пуçларĕ. Каласан та, çапăрлăх сĕнлерĕ. Ноябрĕн 18-мĕшĕнче» иркине ферма заведующийĕ Роза Петровна Мостова каллех курчĕ сĕт тултарнине, банкине кабинета кĕртсе лартрĕ. Çав вăхăтра М. Андреева пырса кĕчĕ, банкине тăпăлтарса илсе, сĕтне урама кăларса такрĕ. Çакăн хыççăн коллектив пуху пухрĕ. Унта партком секретарĕ Р. М. Карпова пулчĕ. Пухура М. Андреева хăйĕн йăнăшне йышăнмарĕ, коллектив ăна ĕçрен кăларас тесе сасăларĕ.

М. Андреева çакăнпа килĕшмерĕ. Çакăн хыççăн тепĕр пухăва совхоз директорĕ Мерловпа Миронова главнăй зоотехник килчĕç, коллектив решенипе килешмесĕр, Андреевăна хăйĕн выранĕнчех хăварма сĕнчĕç.

Халĕ заведующие — Мостовăна ĕçрен кăларчĕç, калаçса татăлмасăрах. Эпир çакăнпа килĕшместпĕр. Директорпа главнăй зоотехник А. Даниловăна заведующийне лартасшăн, пире вăл кирле мар. Эпир хирĕç»:

Хасата кăна мар, профсоюз обкомне те çакăн пек çыру çитерпĕ, унтан та представитель кетет заведующи. Пухусен протоколĕпе паллашнă хыççăн коллектив шухăшне итлесе пахма шутларăм: пĕрлехи калаçура çак ыйтăвăн тупсăмĕ лайăхрах палăрмĕ-и: ытлашши хĕрÿленнĕ сăмахра васкавлă йышăннă решенисене хăйсемех хальхинче тĕрĕсрех татса памĕç-и? Кĕçех совхоз директорĕпе партком секретарĕ, главнăй зоотехник та çитрĕç. Коллектив хутшăнăвĕсем вĕсене те пăшăрхантарăççĕ, уйччен чыс-хисеп илнĕ, ялăнах малта пынă коллективра харкашу-тавлашу пуçланни ĕçре те сисĕнме пуçланă.

Уçăмла, выранлă, татăклă калаçу пуласса кĕтрĕм сынсенчен. Анчах пуçламăшĕнченех пуху хатĕр сценарипе лартна пьеса евĕр, пĕр сиклен иртсе пычĕ. Пуху президиумĕн председателĕ Роза Петровна Мостова (пĕлеймерĕм, меншĕн уйччехи икĕ пухăвĕнче те вăлах председатель пулса иртсе пынă) тÿрех малтанхи протоколсене вулама тытăнчĕ.

«Тен, мĕн тĕллевпе пухăнни, пухуран мĕн кĕтнине сăмах вĕççĕн каласан вырăнлăрах пулĕ», — сĕнеççĕ хăшĕсем.

Çук, килĕшмест Роза Петровна. Протоколсене вуласа пĕтерне хыççăнах М. С. Андреевăна ĕçрен кăларттармашкăн сасăлама сĕнет вăл.

— Аçта вара çынсен шухăшĕ, хуşса каланисем? Сынсене сăмах памаллах, — сĕнеççĕ каллех вырантан.

— Юрать,— килĕшет пуху председателĕ. — Хам калатăп.

Мана, аякран килнĕ сынна та итлеме çăмăлах, аванах пулмарĕ çиллес сăмахсене витререх шыв пек тăкнине. «Сĕт вăрлама» тăкнишĕн, ăна айăпласси пирки мар, Мария Семеновна хăçан, кам çинчен мĕнле-мĕнле сăмахсем калани пирки тарăху сăмахĕсем пулчĕç Роза Петровнăн.

Паракансем сиве тинкерetĕп: вĕсем мĕн шутлаççĕ,

тартать, теприсем пуçне чикеççĕ, виççĕмĕшсен манăн пурнерех текен сан-пит. Мĕн ку, кусран ÿкесрен хăрани-и е айăплăне юрма тăрăшни? Шаплакаласа илчĕç пулин те уççăн калас текенсемех пулмарĕç.

— Ăнланăр-ха юлташсем, тĕрĕс тумастпăр эпир. Мĕншĕн-тата кусран калама хăраса тăратăр? — тÿсеймен ... зоотехник Галина Леонидовна Миронова. — Андреевăн ĕçне хак парас чух мĕн çинчен калаçатпăр. Кирек епле ялалана та йĕркепе тумалласке. Ĕçĕ, тĕрĕссипе, сĕт вăрлама тăкниче мар. Килешмест сире Андреева, пĕр чĕлхе тупма тарăшманнишĕн, кусран калама хăраманшăн килĕшмест. Пĕркеллĕ ларутăру туса хурас выранне

эсир, Роза Петровна, çынсене хирĕçтеретĕр. Куракать пет, çакă пĕтĕмпех эсир пуçарнă япала...

— Ĕçрен хама кăларассипе килешместеп, ака уйччехи заявление тавăрса пама ыйтса çырни, — пулет ана Роза Петровна, директор умне заявлени пырса хурать. — Халех татса парăр, Андреевăна ĕçрен кăларасси пирки те, мана ĕçре хăвармалли çукки те.

Совхоз директоре Вячеслав Михайлович Мерлов сăмах илче:

— Аставатăр-и, Роза Петровна, эпир иртнинче зоотехникпа фермăна килсен, хăварах манăн ĕç пулсах çитеймест, ăчасем те вакрах, ĕçлеме йывăр, сĕт йышăнма куçарăр тесе ыйтрăр. Хирĕçлемерĕмĕр ун чухне, килешрĕмĕр. Кайран йышăну актне çырнă хыççăн тепĕр кун мĕн пулчĕ сире, ăнланма çук, кашкарашма пуçларăр. Меншĕн уçăмлăн каламастăр. Ĕç тени вăйă мар, тивĕçе пурнăçласа пымалла. Херсех ĕçлес чух пĕр-пĕрне темен те пĕр каласа кÿрентеретĕр. Коллектив ĕçĕнче диктат тени пулмалла мар. Халлĕхе вара сирĕн çакă ытларах палăрать. Ĕçлеме кăмăл пур пулсан, эпир нихçан та хирĕç мар.

Сĕт вăрлама тăнă тетĕр. Меншĕн ăна акт çырса палăртман, асăрхаттарман? Пĕрке пулмаллах. Профсоюз комитечĕн шухăшĕсене мĕншĕн шута илместĕр? Туйсах тăратăп, пĕр-пĕрнипе килĕштермен пиркиех хирĕçÿре эсир коллектив витĕмĕпе çĕнтересшĕн.

Партком секретарĕн Р. М. Карпован сăмахĕсем çивĕч пулчĕç.

— Кĕреçе, сенĕк тытса ĕçлес чух тĕрлĕ сăмахсене пухса пĕр-пĕрне хирĕçтерни коллектива аркатать, юхăнтарать ĕçе. Андреевăна вăл сĕт илме тăнине алăранах тытнă пулсан, приказ çырсах ĕçрен кăлармалла.

Çапла, парти организацийĕн секретарĕн сынсемпе ĕçлесси, вĕсене тĕрĕс çулăкрне илсе пырасси тĕп выранта пулмалла. Анчах хальхинче сăмах парти членĕ, вăл Устава пĕсни е коммуниста тивĕççĕр пĕр-пĕр ĕç туни çинчен пымасть-çке. Е урах сăлтавсем пулчĕç-ши

расси пирки сасăлас, вăрттăн сасăлас», — сĕнет президиум. Çавăн пек таврăçĕ те. Вăрттăн сасăласа пухăнисенчен чылайăшĕ М. Андреевăна ĕçрен кăлармалла тесе йышăнать. Р. Мостована заведующирех хăварас, тесçĕ.

Сынни, вăл йăнăшать пулсан, тÿрлетес, такăнать пулсан, пулăшас чух ытла та çăмăллăн ... — ĕçрен кăларассăн.

Çук-ха, пĕр сасăн тени тĕрĕс мар. Никĕленсен, чун хушнă пек тума тăрăшакан, хăюлăх çитерекен сын та пулчĕ — Галина Казакова осеменатор:

«Меншĕн çавăн пекех пулмалла сынна? Япах, япах», тетĕр. Енчен те пур «лайăххисене» ĕçрен кăларса ярса пырсан, вĕсен ăçта каймалла? Тĕрĕс решени тесе шутламастăп эпĕ».

Шел, чĕререн калалă çак сăмахсем нихăшне те пырса тивмерĕç.

Пурнăç сулĕ тикĕс мар. Кам пĕлет, çакăн пекки кашниннех пулма та пултарĕ. Анчах кам ал тăсса парĕ ун чух? Меншĕн тата çынна сÿтсе явнă чух унăн хура енĕсене кăна курма пăхатпăр, ун шухăшĕсене, сăмахĕсене шута илместпĕр. Тĕрĕс мар çакă. Çавăнпа «айăплана» енне те итлес терĕм.

— Вăрă ятне илтрĕм-çке, ăратра та пулман пирĕн вăрласси, — шăпăртатса аkать Мария Семеновнан куççулĕ. — Совеç таса. Вăрлас тесе тунă япала çапла пулать-и? Пĕлсех тăратăп, Роза Петровна çулĕ урлă каçрăм эпĕ, çавăнпа усал пулса юлтăм. Йĕркипе илсен, ĕçĕ çапла пулчĕ. Улăшкам кунтах, кочегарта, çăнăх авăртнă çĕрте ĕçлерĕ (нумаях пулмасть çак пăтăрмахсене тÿсеймесĕр ĕçрен тухрĕ вăл). Сыплăхпăн сиенлĕ ĕç тесе сĕт памаллачĕ ăна талонпа. Анчах килте ĕне пуртан илмен уйччен сĕт. Сума пăрахсан, малашне совхозран сĕт çыртарса илме тытăнатпăр терĕмĕр. Уйччен нихçан та пĕр стакан сĕт те илсе кайман эпĕ, ăна пурте пĕлеççĕ. Сырура мĕншĕн суйса çырнă, ăнланмастăп.

Курăннă çĕрех тултарса лартрăм банкăна, сĕт йышăнакана каласах. Каярахпа, ĕççене пуçтарнă вăхăтра, Роза Петровна камăн сĕчĕ тесе ыйтсан, манăн терĕм, васкайăран ăнлантарса та параймарăм. Унта-кунта ăнталанса сÿрениpe манăн сĕт савăчĕ çухалнине те сисмен. Кайран доярккăсем заведующи сĕклесе кайрĕ тесен, чĕре вăштах турĕ, ку япалана юрнех тунине ăнлантăм. Мĕншĕн тесен, урлă калаçасси уйччен пулнăччĕ, ун пеккине заведующи касармастех. Ăнлантарма кĕтĕм кабинета, Роза Петровна сăвар уçма та памасть, шутсăр йывăр сăмахсемпе вăрса пуçларĕ, алă сĕклерĕ. Эпĕ йывăр сын, сапса каваkартсассăн, милицие пĕлтерептĕп тесен кăна чарăнчĕ.

Тĕрĕссипе, уйччен юлташлă пулнă, каярахпа тăшман пулса тăнă сынсен хушшине кĕме те пĕлес çук темелле.

...хирĕçÿлле енсене итлесси, ăнланасси, пулăшасси. Хĕрхенес те, вăрахăт-рахăтпа хытăххах калас та килет. Анчах тарăна кайнă çак хирĕçÿĕн вĕçне-хĕрне аякран килнĕ сыннăн мар, хăйсенех татса пама тарăшмалла пулĕ.

Руководительĕн, вăл кирек хăш сыпăкра ĕçлет пулсан та, ытисемшĕн тĕслĕх пулмалла, коллектива таса та ... Илтнĕ сăмахе, тепĕр чух вăл хытах кÿрентерет пулсан та, сынсене калаç выранне ăшрах хăварсан, теприсен хивре сăмахне çирĕппĕн пÿлсен, тавлашу вăй илмест, пăтрашу та пулмасть. Çук çав, кăмал çирĕплĕхне кăтартас чух заведующи те çав тумхахла çулпах кайни хутшăнусен тасалăхне пăснă.

Килĕшесех пулать, М. Андреева кăмăлĕ те пирешĕнех мар. Пĕркесерлехе курсан, чăтаймасть, куçран калать. Сасса хăпартса, вăйлатса калание пуç чиксе итлеме е шăппăн кăна айккалла парахма тăрăшмасть. Кунта та асăрханисене курмаш пулман. Меншĕн канмалли кунсем памастăр, меншĕн витери çерне урайсене юсама пулăшмастăр, унсăрăн выльăхсене куше икĕ виçĕ хут тасатсан та вĕсем вараланчăк, йĕпе выранах выртаççĕ, çиллисем чирлеççĕ. Е тата концентрата меншĕн куç виçипех паратăр татă ытти те? Сăмах май, çак ыйтусенех хускатма тăчĕ вăл пухура. Эппин сыннăн чунĕ хăйеншĕн çеç мар, пĕрлехи ĕçшĕн те ыратать.

Хитре сăн-питлĕ, яштака пÿ-силлĕ çак икĕ çамрăк хĕрарăмпа пĕрле, юнашар ларсах калаçса пăхассăм килчĕ. Çук, килешÿ çулне суйласа илмерĕç курăнать, пулаймарĕ ун пек калаçу. Пĕр хуçалăхрах, пĕр урам, пĕр çулсукмакпах сÿремелле-çке вĕсен. Пурнан пурнăçра пуçкил, ял-йыш аякри таванран та çывăхрах пулнине манмаллах-ши? Нивушлĕ пĕрпĕрне асăрхасан, тепри урамăн тепĕр енне каçма васкĕ?

Юрĕ, «тасалĕ» тейĕпĕр Андреева фермăран. Хай калана пек, ферма сиенлле пăхас та çук вăл. Анчах ун выранне фермăна пынă сĕне çынпа та çаван пек пулса тухмĕ-и, кам çирĕплетсе калама пултарĕ çакна?

Тиркес теместĕп эпĕ Роза Петровнăна. Çамрăк пулсан та, пурнăç йывăрлăхне курма тивнĕ ăна та. Ĕçне те килĕштерет вăл, пелтĕрхи çулччен çакăнтах сĕт йышăнаканта ĕçленĕ, çынсене те пĕлет темелле. Халĕ ака, ĕçленĕ вăхăтрах Чăваш ялхуçалах институтĕнче вĕренет. Ĕçĕнче тăрăшнине ырламалла çеç. Çак пахалăхсем çумне кăштах та пулин чун ăшши кăна хушинччĕ те вăл...

Протоколсене пăхсан та, ытти енчен тишкерсен те, закона шута илмесĕр, хирĕçлĕ решенисем сахал мар пуррине асăрхатăн. Совхозри профсоюз комитечĕ шухăшне шута илменни те тавлашулла самантсем нумай каларса тăратать. Каярахпа ăнланчĕ, килĕшрĕ çакăнпа Роза Петровна та. Анчах ÿкĕнÿ те, шухăша кайни те курăнмарĕ ун куçĕнче.

Т. ИЛЬИНА.

Муркаш районĕ.

(ТАСС).

КОМПОЗИТОРСЕН СЪЕЗЧĔ ВĔÇЛЕННĔ

Январĕн 15-мĕшĕнче Мускаура РСФСР композиторĕсен VI съезчĕ вĕçленнĕ. Унта хутшăнăвçисем творчество союзĕ ... ĕçленине тата унăн малашлăхĕсене сÿтсе явнă, организаци Уставне йышăннă. РСФСР Композиторсен союзĕн ĕçлекен органĕсене суйланă.

Правлени председательне пĕррĕмĕш хут альтернативлă кандидатсенчен тÿррĕмĕн суйланă. Вăрттăн сасăласа, творчество союзĕн руководителĕ пулма В. Казенина суйланă. Юлашки виçĕ çул хушшинче вăл СССР культура министрĕн заместителĕ пулса ĕçлет, уйччен РСФСР Композиторсен союзĕн правленийĕн председателĕн заместителĕ пулнă. Вăл хор тата камера сочиненийĕсене, театрсенче пыракан спектакльсем, кинофильмсем, çав шутра «Великая Отечественная» кинопопея валли музыка çырнă.

(ТАСС).

Конкурс МИЛИЦИ ÇЫННИНЕ ХАЛАЛЛАСА

Чăваш АССР Шалти ĕçсен министерствин политпайне писательсемпе журналистсем, милици сотрудникĕсем йышлăн пухăнна. Политпай начальникĕ Н. Серебров «Милици сотрудникĕ — пирĕн вăхăтри çын» конкурс итогĕсемпе паллаштарнă.

Конкурса 32 автор 116 произведени тăратнă. Вĕсенчен чылайăшне Чăваш кĕнеке издательстви, республикăри журналсемпе хаçатсем пичетлесе кăларнă, радио тата телевидени программисене кĕртнĕ. Жюри решенийĕпе килĕшÿллĕн СССР Писательсен союзĕн членне Н. Оболенцева милици работникĕсен канăçсăр ĕçĕ-хĕлĕ çинчен çырнă повеçсемшĕн пĕррĕмĕш преми панă. Г. Красновпа Н. Максимов прозаиксен, Чăваш АССР халăх писателĕ Н. Терентьев драматург произведенийĕсене — иккĕмĕш премив, В. Долгов прозаик, Ю. Сементер тата А. Аслут поэтсем çырнă произведенисене виççĕмĕш премив парса паллă тунă. Вĕсене лауреат дипломĕпе наградăланă.

Авторсен тепĕр ушкăнне хавхалантармалли премив панă. Милици органĕсен ĕçĕпе пурнăçне тулли çутатма активлă хутшăннăшăн Чăваш АССР Писательсен союзĕн правленийĕн председательне П. Афанасьева, А. Дмитриев, В. Долгов, И. Иванов, Г. Краснов писательсене СССР Шалти ĕçсен министерствин Хисеп грамотипе наградăланă.

Н. АЛЕКСАНДРОВ.

...суту-илÿ ... атлантарассишĕн

ТОКИО. (ТАСС). Кăнтăр Корея Демократиллĕ Корея Халăх Республикипе тÿррĕмĕнех суту-илÿ тавăрсине атлантарассишĕн кĕрешет. Çакăн çинчен Кăнтăр Корея правительстви пысăк выранта ĕçлекен представителе пĕлтерне. Пытармалли çук ĕнтĕ, хальхи вăхăтра икĕ çĕршыв хушшинчи пысăк мĕр суту-илÿ виççĕмĕш государствасем урлă. уй... конг урлă аталанса пырать, тенĕ вăл. Пирĕн шутпа, çак меслете парахăçламалла та икĕ çĕршыв хушшинче ĕçле çыхăнусем йĕркелесе ямалла. Кăнтăр Корея правительстви çакна çынсем пĕр-пĕрипе çыхăну тытассине аталантармалли çул çинчи паллă тапхăр, экономикăна аталантарма икĕ енĕ те усă хымалли лайăх меслет выранне хурать.

Демократиллĕ Корея Халăх Республикин валюта сахал пулнине шута илсе, Кăнтăр Корея унăн таварĕсене пысăк хакпа туянма, хăйĕн продукцине ăна чылай йÿнĕрех хакпа сутма хатĕр, тенĕ Кăнтăр Корейăн министрсен кабинечĕн представителе. Уйрăм çынсен суту-илÿри йывăрлăхсене пĕтермешкĕн ятарлă фондран пулăшма хатĕр. Çав фонда эпир Çурçĕрпе Кăнтăр килĕштерсе ĕçлессине йĕркелесе ямашкăн пулăшма туса хунă. Хальхи вăхăтра Кăнтăр Корейăпа КНДР 21,5 миллион долларлăх суту-илÿ тăваççĕ.

ПАП агентстви пĕлтерни

ВАРШАВА, январĕн 15-мĕшĕ. (ТАСС). ПАП агентстви пĕлтернĕ тăрăх, Польшăн культурăпа искусство министерствине В. И. Ленинăн Поронинари музейне хупма сĕнекен çыру пынă. Музей Поронинăра 1947 çултанпа ĕçлет. Унăн экспозицийĕ Ленин 1913—1914 çулсенче Польшăра пулни çинчен каласа парать.

Çыру çине Поронинăри граждансем комитет алă пуснă. Вăл 34 çынран тăрать. Халĕ музей йышăнакан икĕ çуртра ялта культура çурчĕ тата ача садĕ уçма сĕнеççĕ.

Пĕрлехи предприяти пулать

СИНГАПУР, январĕн 15-мĕшĕ. (ТАСС). Икĕ çĕршыв хушшинчи килĕшÿ тăрăх Совет Союзĕпе Сингапурăн пĕрлехи пиллĕкмĕш предприятийĕ пулать. Совет Союзĕн «Электроноргтехника» тулашри суту-илÿ пĕрлешĕвĕпе Сингапурăн «Интрако» государство суту-илÿ компанийĕн пĕрлехи çĕнĕ предприятине «Интэлорг» ят панă. Вăл кăçалхи пĕррĕмĕш кварталтах ĕçлеме пуçлать. Унăн штаб-хваттерĕ Сингапурта пулать. Предприяти ССР Союзне сутмашкăн регионта тата Сингапурта компьютерсем туянмалла. Малашне пĕрлешÿ Совет Союзĕн рынокне валли компьютерсем хăй туса кăларма пуçлать. Совет Союзĕнче çав компьютерсене пăхса тăракан предприятисем пулаççĕ. Компьютерсемшĕн пирĕн çĕршыва Сингапура, Кăнтăр-Хĕвелтухăç Азие чĕртавар, нефтехими промышленносĕпе машиностроени продукчĕсем парса тăмалла пулать.

...сотрудникĕсем наркотикпа ...рене кушнах тытнă, унтан вăра выльăх-чĕрлĕхе ... тухтăрсем патне ăсатма кумай вăй хунă.

Чылай вăхăт хушши сирĕксĕрлесе сывăтнă хыççăнь Стаффи кушак сывалма тытăннă, кăштах самăрăлнă та.

Хĕрĕх çул иртсен

ДЖАКАРТА. ... Раджа тата унăн çар начальникĕсем ту... çар çипуçĕ пулнă, çавăн пекех ку ушкăн хĕçсемпе тата çăнасемпе хĕçпăшалланнă. Çĕршывăн юлашки феодал-пуçлăхĕн подданнăйĕсем 40 çул ытла Индонезин Ачех провинцийĕнчи никам пырса кĕмен вăрманĕсенче пытанса пурăннă. Кувал Суматра çурутравĕн çурçĕр пайĕ. Çак кунсенче çеç вĕсем хăйсен ĕмĕрхи выранĕсене таврăннă, анчах кунта Индонези тахçанах ĕнтĕ Голланди колонийĕ пулманнине пĕлнĕ.

1948 çулта Раджа çемйи хăйĕн çарĕнчен юлнă салтаксемпе пĕрле пырса кĕме йывăр тусем хушшине чакнă. Вĕсене Голландия экспедици корпусĕн çарĕсем хĕссе пынă. Тарса пытаннă хыççăн вĕсем тĕнчере нимĕнле çыхăну та тытман. Индонези никама пăхăнманлăх илнĕ хыççăн та Çурçĕр Суматрăпа кÿршĕллĕ районсенчи администраци представителĕсем çапăçма яланах хатĕр тăракан çак çынсен ялĕсем патне пыман. 1985 çулта çеç пĕррĕмĕш хут çыхăну йĕркелеме май килнĕ.

Çак вăхăталла Ачехра Раджа-феодалăн йăхĕнчи юлашки ăрусем тата унăн ăна пăхăнакансем 850 çынна çитнĕ. Влаçа 53 çулхи çын тытса тăнă. Вăл феодалсен несĕлĕнчен пулнă. Çапах та çакă ăна ыттисемпе пĕрле çĕр çинче ĕçлеме, хăйăх кĕшĕк ĕрчетме нимĕн чухлĕ те чăрмантарман.

РУМЫНИ. Декабрь уйăхĕнче Бухарест урамĕсенче боевиксемпе Чаушескуна сыхлакан салтаксем тата пăлхава хутшăннă çынсем хушшинче пулса иртнĕ çапăçусем вăхăтĕнче хулары 500 çемье ытла килсĕр-çуртсăр тăрса юлнă. Тимишоара, Брашов, Сибиу хулисенчи çĕршер çын те çакăн пек лару-тăрăва лекнĕ. Нацие çăлакан фронт совечĕ çынсене хваттерпе, çавăн пекех кĕпе-тумтирпе тата апатçимĕçпе тивĕçтерес тĕлĕшпе мерăсем йышăнать.

Ÿкерчĕк çинче: Румыни салтакĕсем Бухарестри пĕр чиркĕве кĕнĕ çĕрте йĕркелесе тытса тăраççĕ. Кунта çынсене кĕпе-тумтир салатса параççĕ.

АП—ТАСС телефотоÿкерчĕкĕ.

Критикăпа библиографи

ПАЯНХИ ШАЙРАН ПĂХСА

ЧĂВАШ наука тĕпчев институчĕ юлашки вăхăтра кăларнă «Чăваш халăх сăмахлăхĕ» тата «Чăваш литератури: поэтикăпа стиль ыйтăвĕсем» статьясен пуххисем ку таранччен тухнисенчен икĕ енпе уйрăлса тăраççĕ. Çак кĕнекесене кĕнĕ статьясене пĕрлештерсе тăракан енсенчен пĕри — вĕсене çĕнетӳ варкăшĕпе хавхаланса çырни, пичетленекен тĕпчевсемпе текстсем уççăнлăх тапхăрĕнче тухни. Курăр-ха, камсен пултарулăхне тĕпченĕ кунта: Г. Комиссаровăнне, А. Миллинне, М. Юманăнне, В. Рсайăнне... Темиçе çул каярах çеç-ха çак ятсене асăнма та пикленнĕ. 30-мĕш çулсенче вăй илнĕ тӳнтер социологизм ку енĕпе сыхă тăнă. Çак кĕнекесем куя çути курни сыхнă критиксен ĕмĕрĕ истори кустăрми айне пулнине, пурнăçăмăра кĕретлĕх кĕрсе пынине кăтартать пулĕ. Çакна «Чăваш халăх сăмахлăхĕ» кĕнекере пичетленнĕ «Чăваш фольклорĕпе литература вĕрентĕвĕ» статья шăпи лайăх çирĕплетсе парать. 20-мĕш çулсен вĕçĕнчех çырнăскер, вăл ниçта пичетленеймесĕр паянхи куна çитиччен архивра выртнă. Авторне — Г. Комиссарова — тĕрлĕ майпа айăпланă. Çакăнтах пичетленнĕ текстсене (вĕрӳ-суру, кĕлĕ тата пил сăмахĕсене) вара «Чăваш халăх сăмахлăхĕн» 6-мĕш томнех кĕртме хатĕрленĕ пулнă, анчах идеологи сыхчисем тăрăшнипех пичетлеме май килмен.

Кĕнекесен тепĕр ырă енĕ — тĕпчевсемпе юнашар ăлемлĕ текстсем пичетленни, авторсем текстпа, çыравçă алçырăвĕпе усă курса ĕçлени. Тĕпчевсен вĕçĕнче хушса пани пур. Çакă поэтсен паллах мар хайлавĕсемпе паллашма çеç мар, статья авторĕсен тишкерĕвне тĕрĕсрех хак пама та пулăшать.

«Пытаннă сăнарлăх» статьяра В. Чекушкин чăвашла усăмсăр текстлă тупмалли юмахсене тутарла вуласа пăхать, вĕсене чăваш чĕлхин саккунĕсене пăхăнса йĕркеленине асăрхать. Автор тупнă тĕпчев, тишкерӳ мелĕ хăйнеевĕрлĕ. Тĕпчевçĕ ыйту çине çĕнĕлле пăхать, интереслĕ тишкерӳ мелĕ тупнă, çак тĕпчев пĕлтерĕшĕ те пысăк.

КĔНЕКЕН иккĕмĕш пайне Г. Юмарт тĕпчевçĕ чĕлхе, кĕлĕ, пил сăмахĕсене пуçтарса хатĕрленĕ. Кирек хăш халăх та сăмахĕн асамлă хăватне ĕненсе пурăннă. Калăпăр, пĕр-пĕр сын чирлесе ӳкессĕн, чиртен сыватма пĕлекен сынсене (вĕрӳçĕ, юмăç) чĕлхе вĕртернĕ, суртарнă е сӳлтя вăйçинчен ыйлăх-сывлăх ыйтса, кĕлĕ сăмахĕсем каланă. Тахçан авал чĕлхе тата кĕлĕ сăмахĕсем пĕр-пĕринчен нимĕнпе те уйрăлса тăман, вĕсем суртсантăлăкри тĕрлĕ вăйсемпе хутшăннă самантсенче калананчен йĕркеленсе кайнă иккен. Чĕлхесĕсем каланă тăрăх, кĕлĕ тата [illegible]

Кĕнекере пĕтĕмпе 43 чĕлхе (вут, куç, тимĕр, пуççавăру...), 71 кĕлĕ (уй чӳкĕн, çурт хăтланă, çĕр вăрланă чухне калани...), 5 пил сăмахĕ (туй халăхне, çĕнĕ мăшăра пиллесе каланă сăмахсем). Кашнин хăйĕн историйĕ. Тĕслĕхрен, хĕрт-сурта асăнса каланă кĕлĕсенчен пĕрне А. Егоров 1870 çултах çырса илнĕ. Халăх сăмахлăхĕн тĕслĕхĕсене тĕрлĕ сĕрте — Чăваш сĕрпывĕнче, Тутарта, Самар, Чĕмпĕр енче, Ашмарин, Магницкий, Золотницкий тата ытти паллă тĕпчевçĕсемпе сăмахлăха пухса упраса хăварма ăнтăлнă çынсем çыра-çыра илнĕ. Вĕсем тăрăшнипе эпир паян тăван халăхăмăрăн илемлĕ сăмахлăхĕпе паллашма, унăн аталанăвне танлаштарса тĕпчеме пултаратпăр. Чĕлхе, кĕлĕ, пил сăмахĕсем халăхăмăрăн илемлĕ культури, поэзири ĕсталăхĕ сĕм авалтан аталанса пынине, пуянланнине ĕнентерсе парасçĕ.

Илемлĕ литературăна вульгарлă социологизм куçĕпе пăхса хаклани, писатель пултарулăхне идеологи енне туртни, ăна догмăлла меслет картине хӳтерни литературăмăра чылаях наркăмăшларĕ ĕнтĕ. Çирĕммĕш çулсен вĕçнелле литература социологийĕн вĕрентĕвне, унăн уйрăм ыйтăвĕсене йăнăш аталантарса сутатни писатель пултарулăхне тĕрĕс мар ăнлантарни патне илсе çитерчĕ. Кунта, чи малтанах, марксизм вĕрентĕвĕн литература класлăхĕн ыйтăвне пĕр енлĕн, догмăлла пăхнине палăртса хăвармалла пулĕ. Шăпах çакă çыравçăсене айăпламалли, вĕсен хайлавĕсене халăха кирĕçле тесе хак памалли виçе пулса тăрать.

Октябрь революцийĕ хыççăнах писательсенчен нумайăшĕ шыравра пулнă-ха, литературăмăра çĕнетес, ăна халăха çывăхрах тăвассишĕн тăрăшнă. Писатель пултарулăхĕнчи çĕнĕлĕхе, шырава асăрхаймасăрах, айăпламалли сăлтав туса хураççĕ тӳнтер социологсем. Тăшмана, халăха хирĕçле мĕнле ĕçсем тунă вара пирĕн чăваш писателĕсем: Мĕтри Юман, А. Миллин, Г. Комиссаров, Митта Васлейĕ, П. Хусанкай тата ыттисем. Çак ыйтăва татса парас тесен, пирĕн 20—30-мĕш çулсенчи писательсен пултарулăхне тĕплĕнрех тĕпчесе, халиччен пичетленнĕ текстсене алçырусемпе танлаштарса пăхас пулать. Тĕпчев институчĕ кăларнă «Чăваш литератури: поэтикăпа стиль ыйтăвĕсем» статьясен пуххи ку тĕлĕшрен пĕрремĕш утăм тесен те йăнăш пулмĕ.

«ЧĂВАШ литература вĕрентĕвĕн малтанхи утăмĕсем» статья авторĕ — В. Родионов — пире чăваш литературоведенийĕ чи малтан фольклористкăран уйрăлса тухатланни çинчен калать. Унта çав наукăна йĕркелеме пулăшнă тĕпчевçĕ — Г. Комиссаровăн [illegible]

таранччен те вĕçне çитиччен татса паман ыйтăвĕсенчен пĕри — академиллĕ литература вĕрентĕвĕпе литература критики хушшинчи уйрăмлăхсем çинчен те калаçать.

Паянхи тĕпчевçĕсене 20-мĕш çулсенчи литература уйрăмах хытă интереслентерет, мĕншĕн тесен çĕнетӳ вăл тапхăрти литература çине çĕнĕлле пăхма, ăна объективлă хак пама хистет. Чăваш литературинче тивĕçлĕ хак паман произведенисем, тĕпчесе пĕлмен ыйтусем пайтах. Ю. Яковлев, «20-мĕш çулсенчи чăваш калавĕн хăшпĕр уйрăмлăхĕсем» тата «В. Рсайăн пултарулăхĕ» статьясенче И. Тăхтин, Исаев Мĕтрин, Хума Çеменĕн, çав тапхăрти ытти çыравçăсен пултарулăхне тишкерет, чăваш калавĕнчи натурализм, психологизм, философи, гуманизм уйрăмлăхĕсене палăртать.

К. Кириллов «Айдар» драмăн малтанхи вариантне тĕпчет. П. Осиповăн çак драмине тĕрлĕ вăхăтра тĕпчевçĕсем тĕрлĕрен ăнлантарнă. Пĕрремĕш вариантпа танлаштарсан, халиччен пичетленнĕ вариантсене тĕпрен улăштарса сĕнетнин сăлтавне тĕпчевçĕ 30-мĕш çулсенче литературăри официалла политикăра, социализмла реализмăн принципĕсем литературăна пурнăç çине хăйне кирлĕ пек пăхтарма тăрăшнинче курать. Тĕпчевçĕсем П. Осипов пьесинче «социаллă-класлă содержани», «класс кĕрешĕвĕ» шыратчĕç куталанччен. Анчах пьесăн пĕрремĕш варианчĕ куя пек пĕтĕмлетӳ тумалли сăлтавсем суккине кăтартса парать, хайлавăн тĕп идейипе унта ӳкерсен нĕ вăхăта пачах урăхла курма май парать.

А. Миллин йĕркеленĕ «Чăваш çыравçи ушкăнĕ» çинчен вулакансем «Тăван Атăл» журналта вуласа пĕлчĕç пулĕ. Тăван литературăри çакăн пек халиччен пĕлсех кайман ытти пулăмсем, ятсемпе хайлавсем çинчен вуласа пĕлме пулать çак кĕнекере. Статьясен (тĕпчевсен) вĕçĕнче «Устав чувашского литературного общества», «Айтар» драмăн пĕрремĕш варианчĕ (пĕрремĕш хут пичетленет), Юман Мĕтрин «Шевле вылять», «Атăл юрри», «Нарспи» сăввисене хушса панисем пур. Кунсăр пусне, Г. Юмарт Çеçпĕл юбилейĕ тĕлне пухса хатĕрленĕ, аслă поэтăмăр пултарулăхне кăтартакан ĕçсен кĕске библиографине кĕртнĕ.

НУМАЙ çул хушши паян культурине аталанма май памасăр, ăна хĕсĕе пурăнни мĕн патне илсе çитернине паян пурте лайăх куратпăр ĕнтĕ. Тинех чăваш чĕлхи те вырăс чĕлхипе танах аталанмалла, пĕр тан правалă пулмалла тетпĕр. Халăх сăмахлăхне те, литературăри манăçа тухнă ятсемпе хайлавсене те вулакан патне çитерес тесе тăрăшмалла паян.

[illegible]

Ӳкерчĕк çинче: вице хутчен Олимп чемпионĕ Владислав Третьяк Арменири çĕр чĕтреннĕ вăхăтра тата автоавари лексе суссăрланнă, халĕ Тбилисире пурăнакан Нато Чиковнние Канадăран илсе килнĕ çĕнĕ йышши инвалид коляскине парнелет.

О. Булдаков фотоӳкерчĕкĕ.

(ТАСС).

ИНКЕК ИРТСЕХ ПĔТНĔ-И?

Иртнĕ çул вĕçĕнче Вăрнарти хими заводĕнче БИ-58 текен наркăмăшлă препарат пăсланса тухнă. Вăхăт самаях иртрĕ пулин те, мĕнăçа хăварма иртерех çак пĕтĕрмаха. Хăрушă инкек патне илсе çитерме пултарнă вăл...

Чăваш АССР çутçанталăка сыхлас енĕпе ĕçлекен Государство комитечĕн председателĕн пĕрремĕш заместителĕ И. И. Николаев куп пирке çапла каласа парать:

— Декабрĕн 16-мĕшĕнче Вăрнарта пурăнакансем сывлăшра ырă мар шăршă пуррине туйса илнĕ. Малтанах вĕсем, поселок çумĕпе иртекен газ пăрăхĕ çурăлса каймарши, тесе шутланă. Сăлтавĕ вара урăххинче пулнă: хими заводĕнче БИ-58 концентрат пăсланма тытăннă иккен. Сывлăша фосфамид, ксилол, циклогексанон текен наркăмăшлă газсем тухса тулнă. БИ-58 текен препарата ГДРтан илсе килеççĕ, унпа пĕрчĕллĕ фамидофос туma усă кураççĕ. Ялхуçалăхне сăтăр кӳрекен хурт-кăпшанкăсене пĕтерме кирлĕ вăл.

200 литр кĕрекен пичкесемпе тата 20 литрлă флягăсемпе турттарса тăраççĕ. 25 кубометрлă икĕ савăтра упранă çак препарата заводра. Анчах та упрамалли мĕнпур йĕркесене хӳмсĕрĕн пĕсса пынă. Сутă та, хĕвел пайăркисем те ӳкме юрамасть БИ-58 упракан савăтсем çине. Кунта вара вĕсем усă вырăнта ларнă. 7 градус сивĕпе тăнать çак концентрат. Савăтра йăна хĕлле ăшăтса тăнă. Пĕрре усă курнă пĕса пăрăхсемпе илсе пынă савăтсем патне... [illegible] денсат температури — 90 градус. Йĕркесĕрлĕхсем тем чухлех ĕçре. Вĕсенчен пĕри — температурăна тĕрĕслесе тăмалли приборсем пулманни.

БИ-58 концентрата 30 градусран ытла ăшăтса яма юрамасть. 60 градуса çитсен концентратра пĕрлешнĕ шĕвексем пĕр-пĕринчен уйрăлма тытăнаççĕ, 90 градусран иртсен вара пăсланнă газсем сывлăшпа пĕрле сирпĕнсе кайма та пултараççĕ. Паллах, Вăрнарта, телее, куп пек пикев пулман. Анчах пĕр савăтĕнчен 0,8 тонна наркăмăшлă газ тухса, тавралăха хупласа хунă. Ăша пăтратнă, сывлăша пулнĕ.

— Мĕнле майпа чарса лартма пултарнă-ха аварие?

— Çăмăл пулман. Аварие хирĕç кĕрешме комисси йĕркеленĕ. Гражданла оборона, пушар хуралĕн вăйĕсене чĕнсе илнĕ. Пăс пырса тăракан пăрăхсене сивĕ тыв ярсан кăна савăтри БИ-58 концентрат майĕпен сивĕнме тытăннă. Хăрушлăха сирсе яма пурпĕрех талăк çурă вăхăт иртнĕ.

— Вăрнарта пурăнакансен сывлăхне сиен кӳмен-и авари?

— Районти тĕп больницăран пĕлтернĕ тăрăх, икĕ хĕрарăм наркăмăшлă газпа хăйсене йывăр туйса илнĕ, врачсенчен пулăшу ыйтма пынă. Паллах, [illegible] ытларах та [illegible] селокĕнче пурăнакансене вăйлă сил çăлса хăварнă. Газсене Уйкас Кипек, Енĕш ялĕсем еппелле хăваласа кайнă.

Вăрнар поселокĕн сывлăш атмосферинче наркăмăшлă газсем нормăпа пăхниччен 80 — 114 хут ытларах килсе пулнă. Висĕ талăк хушши сирĕлсе пĕтмен. Çакна каласа хăвармалла: ĕçмелли шыва, юр синче, пĕрта та фосфамид нормăран 4 — 5 хут ытларах пулнă. Çакă вăл çынсен сывлăхне малашне те сиен кӳме пултарĕ.

— Паллах, айăплисен ответ тытма тивет пулĕ...

— Çапла. Авари хăрушсăрлăх йĕркисене сĕмсĕррĕн пăсни пула сиксе тухнă. Районти прокуратура ку тĕлĕшпе ĕç пуçарнă, следстви авари сăлтавĕсене тĕплĕн тĕпчесе пĕлес енĕпе ĕçлет.

Республикăри çутçанталăка сыхлас енĕпе ĕçлекен Государство комитечĕ 2-мĕш пехра БИ-58 препаратпа хăрушсăрлăх техникăпе пăсса ĕçлеме чарнă, хими заводĕн çутçанталăка сăтăр кӳнĕшĕн 1 млн. тенкĕ ытларах государствăна тӳлеме тивет.

Çак купсене Вăрнар райĕçтăвкомĕн ларăвĕ пулнă. Унта хими заводĕн главнăй инженерне В. И. Варенников, ПТО начальникне Г. Н. Пахоева, хăрушсăрлăх техники енĕпе ĕçлекен пай начальникне А. А. Новикова малашне хăйсен ĕç вырăнĕнче усă курасси пирки «Агрохим» госассоциацийĕ умĕнче ыйту лартнă.

А. ФИЛИППОВ çырса илнĕ.

«Ветеран» клубра

Етĕрне районĕнчи тĕп библиотека çумĕнче «Ветеран» клуб ĕçлет.

Унăн занятийĕсенче ĕçпе вăрçă ветеранĕсем куллен хи пурнăçри тăрлă темăса хускатаççĕ, усăллă канаççĕ. Юлашки занятие ĕçсем [illegible]

Спорт — Спорт

ТĂХТАВ ХЫÇÇĂНХИ ВĂЙĂСЕМ УМĔН

СССР [illegible]

ПĔЛТЕРӲСЕМ

Чăваш АССР Культура министерстви тата Чăваш государство юрăпа ташă ансамблĕ

Чăваш государство юрăпа ташă ансамблĕн балет артисчĕсене вĕрентсе хатĕрлес тĕллевпе Набережные Челны хулинчи искусствăсен училищин чăваш студине ачасене вĕренме яраççĕ.

Çак специальноçа вĕренме кăмăллакансене январĕн 21-мĕшĕнче Чăваш государство филармонийĕнче Урицкий урамĕнчи 41-мĕш çуртра 10 сехетре суйласа илеççĕ.

Пĕтĕмĕшле пĕлӳ паракан шкулсен 7 класĕнче вĕренекенсене çак конкурса хутшăнма чĕнеççĕ.

Училищĕре 4 çул та 10 уйăх вĕренмелле.

Вĕренекенсене общежитипе пурăнма вырнаçтараççĕ.

ГОССТРАХ

ГРАЖДАНСЕНЕ ПĔЛСЕ ТĂМА

СССР Верховнăй Совечĕн Указĕпе килĕшӳллĕн республикăри Госстрах инспекцийĕсем граждансен хуçалăхĕсенчи обязательнăй йĕркепе страхламалли пурлăха шута илеççĕ.

Страхламалли пурлăх шутне январĕн 1-мĕшĕччен граждансен хуçалăхĕсенче пулнă туса пĕтернĕ çурт-йĕр (вăл шутран коллективлă садсенчи хуралтăсем) **тата килти çак выльăх-чĕрлĕх кĕрессĕ:**

мăйракаллă шултра выльăх — 6 уйăхран иртнисем;

лашасем — 1 çултан иртнисем.

Çурт-йĕр тата выльăх-чĕрлĕх хăйĕн хакĕн 40 процентĕ чухлĕ страхланнă шутланать.

Страховка укçине ялта пурăнакансен ял Советне, хуласенче тата поселоксенче пурăнакансен СССР Сбербанкĕн учрежденийĕсене е Госстрах агенчĕсене тата инспекторĕсене тӳлемелле.

Çавăн пекех страхователь ирĕкĕпе вăл ĕçлекен организаци (предприяти, учреждени) бухгалтерийĕ те страховка укçине ĕç укçинчен тытса юлма пултарать.

Обязательнăй йĕркепе страхланăшăн граждансен страховка укçине октябрĕн 1-мĕшĕччен кая юлмасăр тӳлемелле.

Граждансем! Хăвăрăн пурлăха обязательнăй йĕркепе страхланăшăн тӳлемелли укçана вăхăтра парса татăр.

Государство страхованийĕн Чăваш АССРĕнчи управленийĕ.

ШУПАШКАРТИ ТРОЛЛЕЙБУС УПРАВЛЕНИЙĔ

троллейбус водителĕсен курсĕсене вĕренме илет.

Вăтам пĕлӳ илнĕ, 18 çултан асларах çамрăксене йышăнаççĕ.

Вĕсене уйăхра 85 тенкĕ стипенди тӳлеççĕ.

6 уйăх вĕренмелле.

Занятисем январĕн 25-мĕшĕнче пуçланаççĕ.

Троллейбус управленийĕн кадрсен пайĕнче çак адреспе ыйтса пĕлмелле: г. Чебоксары, ул. Энгельса, дом 27, телефон 21-28-91.

«ГАРАНТ» КООПЕРАТИВ

заказчик эскизĕсем тăрăх хăйĕн материалĕсенчен металл хӳмесем, гаражсем тата хресчен хапхисем тума заказсем йышăнать.

Кооператив çавăн пекех проект - смета документацийĕ [illegible]

ШУПАШКАРТИ ПРОКАТ КОМБИНАЧĔН ПУЛĂШУСЕН БЮРОВĔ

машинкăпа пичетлеме вĕрентекен тӳлевлĕ курссене март уйăхне йышăнать.

Кĕске вăхăтрах, пĕр-икĕ уйăх хушшинче, эсир машинкăпа хăвăрт та тĕрĕс пичетлеме, çыру ĕçĕн викĕсĕсене вĕренетĕр.

Вĕренӳшĕн 50 тенкĕ те 40 пус тӳлемелле.

Çак адреспа ыйтса пĕлмелле: г. Чебоксары, ул. Карла Маркса, дом 24, бюро услуг, телефон 22-28-95.

ПРЕДПРИЯТИСЕМПЕ ОРГАНИЗАЦИСЕН ЕРТӲÇИСЕНЕ ПĔЛСЕ ТĂМА!

«Чувашстрой» ТСОн «Промкомплект» производство пĕрлешĕвĕ предприятисемпе организацисенчен, колхозсемпе совхозсенчен 1990 çулта заказчик материалĕнчен арматура изделийĕсем тата металлоконструкцисем хатĕрлеме заказсем йышăнать.

Çак адреспа ыйтса пĕлмелле: г. Чебоксары, ул. К. Маркса, 34.

тишкерÿ ... хăйне евĕрлĕ. Тĕпчевçĕ ыйту çине çĕнĕлле пăхать, интереслĕ тишкерÿ меле тупнă, çак тĕпчев пĕлтерĕшĕ те пысăк.

КĔНЕКЕН иккĕмĕш пайне Г. Юмарт тĕпчевçĕ чĕлхе, кĕлĕ, пил сăмахĕсене пуçтарса хатĕрленĕ. Кирек хăш халăх та сăмахăн асамлă хăватне ĕненсе пурăннă. Калăпăр, [illegible] ... сурăх-чирлĕ сăмахĕсем калана. Тахçан авал чĕлхе тата кĕлĕ сăмахĕсем пĕр-пĕринчен иртĕлме те уйрăлса тăман, вĕсем сутçанталăкри тĕрлĕ вăйсемпе хутшăнна самантсенче калакансенчен йĕркеленсе кайнă иккен. Чĕлхенçĕсем каланă тăрăх, кĕлĕ тата чĕлхе сăмахĕсем пĕр тымартанах пулса кайнă. Шăпах çак ыйтусене тишкерет, вĕсене жанр, илемлĕх, истори енчен пăхса тухать В. Родионов тĕпчевçĕ хăйĕн «Чĕлхе, кĕлĕ тата пил сăмахĕсем» статйинче.

... ри Юман, А. Милли, Г. Комиссаров, Митта Васлейĕ, П. Хусанкай тата ыттисем. Çак нумай тăва татса парас тесен, пирĕн 20—30-мĕш çулсенчи писательсен пултарулăхне тĕплĕнрех тĕпчесе, халиччен пичетленнĕ текстсене аяçырусемпе танлаштарса пăхас пулать. Тĕпчев институчĕ кăларнă «Чăваш литератури: поэтикăпа стиль» [illegible] ... ку тĕлĕшрен пĕрремĕш утăм тесен те йăнăш пулмĕ.

«ЧĂВАШ литература вĕрентĕвĕн малтанхи утăмĕсем» статьи авторĕ — В. Родионов — пире чăваш литературоведенийĕ чи малтан фольклористкăран уйрăлса тухатланни çинчен калать. Унта çав наукăна йĕркелеме пулăшнă тĕпчевçĕн — Г. Комиссаровăн — ĕçĕсене ыттисенчен тĕплĕнрех пăхса тухнă. Паллах, ку ыйтăва хускатсан, ăна тĕплĕнрех тĕпчес пулсан, Н. В. Никольский, К. П. Прокопьев тата ытти ширавçăсем çинчен калаçни кирлĕ. Çакăнпа пĕрлех тĕпчевçĕ литературоведенин ку-

... хут ... «Шевле вылять», «Атăл юрри», «Нарспи» сăввисене хушса панисем пур. Кунсăр пуçне, Г. Юмарт Çеçпĕл юбилейĕ тĕлне пухса хатĕрленĕ, аслă поэтăмăр пултарулăхне кăтартакан ĕççен кĕске библиографине кĕртнĕ.

Н [illegible] ... культурине аталанма май çимасăр, ăна хăйсе пурăнин мĕн патне илсе çитерни паян пурте лайăх куратпăр ĕнтĕ. Тинех чăваш чĕлхи те вырăс чĕлхипе танах аталанмалла, пĕр тан правалă пулмалла тетпĕр. Халăх сăмахлăхне те, литературăри манăçа тухнă ятсемпе хайлавсене те вулакан патне çитерес тесе тăрăшмалла паян.

Кĕнекесемпе тĕплĕнрех паллашас текенсем вĕсене Чăваш наука тĕпчев институтĕнче туянма пултараççĕ (кĕнеке магазинĕсенче сутлăхра пулмасть), институт почтăпа та ярса парать.

А. ТИМУКОВ.

... Сутă та, хĕвел пайăркисем те ÿкме юрамасть БИ-58 упражап савăтсем сиве, кунта вара вĕсем усă вырăнта ларнă. 7 градус сивĕре пăвнать çак концентрат. Савăтпа йна хĕллe ... тăнă. Пĕрре усă курнă пăса пăрăхсемпе илсе пынă савăтсем патне. Çак концентрат [illegible] — 90 гра-

«Ветеран» клубра

Етĕрне районĕнчи тĕп библиотека çумĕнче «Ветеран» клуб ĕçлет.

Унăн занятийĕсенче ĕçпе вăрçă ветеранĕсем кулленхи пурнăçри тĕрлĕ темăсене хускатаççĕ, усăллă канаççĕ. Юлашки занятие вĕсем вырăс романсне халалланă. Тĕп библиотека директорĕн заместителĕ Н. Долгова музыкăра романс жанрĕ мĕнле пуçланса кайни, вăл пирĕн çĕршывра мĕнле аталанни çинчен каласа кăтартнă.

Г. МЫТИКОВ.

... Вăрнарта ... сывлăхне сиен кÿмен-и вара?

— Районти тĕп больницăран пĕлтернĕ тăрăх, икĕ хĕрарăм варкăмăшлă газпа хăйсене йывăр туйса илнĕ, врачсенчен пулăшу ыйтма пынă. Паллах, инкек ытларах та пулма пултарнă. Вăрнар поселокĕнче пурăнакансене вăй-[illegible]

... нерпе В. И. Верещагинова, ПТО начальникне Г. Н. Пархоевăна, хăрушсăрлăх техники енĕпе ĕçлекен пай начальникне А. А. Новичкова малашне хăйсен ĕç вырăнĕнче усă курасси пирки «Агрохим» госассоциацийĕ умĕнче ыйту лартнă.

А. ФИЛИППОВ,
сырса илнĕ.

Спорт ═══ Спорт

ТĂХТАВ ХЫÇÇĂНХИ ВĂЙĂСЕМ УМĔН

СССР чемпионачĕн иккĕмĕш лигин хĕвеланăç зонинче ăмăртакан командăсен вăçĕ эрнене яхăн тăхтав пулчĕ. Январĕн 17-мĕшĕнче коллективсем каллех пăр площадкисене тухаççĕ. Çак вăйăсем умĕн командăсем турнир таблицинче çапла вырнаçса тухнă:

	В.	С.	Н.с.	В.н.	О
Кренгольм	36	25	4	7	54
Кора	40	23	8	9	54
Сокол	40	20	9	11	49
Олимпия	40	21	7	12	49
Станкостроитель	40	23	2	15	48
Трактор	38	22	3	13	47
Кварц	40	19	9	12	47
Дизелист	40	19	5	16	43
ШВСМ (Киев)	38	17	7	14	41
СКА-2	40	13	10	17	36
Спартак	40	12	10	18	34
Десна	36	15	3	18	33
ШВСМ (Яросл.)	40	14	5	21	33
Динамо-2	38	11	10	17	32
Химик	42	13	6	23	32
РШСВМ «Энерго»	40	11	9	20	31
Прогресс	40	12	4	24	26
Таллэкс	40	7	3	30	17

Таблицăран курăнать ĕнтĕ, иртнĕ çулхи вăйăсене Çĕнĕ Шупашкарти «Сокол» ăнăçла иртерчĕ, декабрьти матчсене лайăх выляса, виççĕмĕш вырăна тухма пултарчĕ. Унăн тапăнса вылякансем 159 шайба çапса кĕртнĕ.

«Соколăн» хальхи тĕп задачи — халиччен тунă çитĕнĕве малашнехи вăйăсенчи кăтартусемпе çирĕплетесси. Анчах, тÿрех калăпăр, ку задачăна пурнăçа кĕртме ăна çăмăл мар. Кăçалхи пĕррремĕш вăйăсене унăн хăнара иртерме тивет.

• • •

Çĕнĕ Шупашкарти «Сокол» спортклубăн 1973 çулта суралнă çамрăк хоккеистсен команди РСФСРта мала тухассишĕн иртерекен зонăри турнирăн черетлĕ турĕнче Кирово-Чепецкра «Олимпия» командăпа выляна. Шел ĕнтĕ, халиччен ăнăçлă вылянă пирĕн хоккеистсем ку хутĕнче икĕ матчĕнче те выляса янă — 3:7, 3:7. Çак вăйăсем хыççăн «Соколăн» 21 очко. Вăл пурпĕрех зонăри лидерсен шутĕнче.

• • •

Республика кубокне çĕнсе илессишĕн ачасен командăсен ăмăртăвне иртерчĕ. Турнира вуникĕ команда хутшăнчĕ. Финалта Çĕнĕ Шупашкарти «Сокол» Шупашкарти «Волга» тĕлĕ пулчĕ. «Сокол» 9:0 шутпа çĕнтерчĕ, кубок — унăн аллинче. Виççĕмĕш вырăнта — «Энергия».

В. КРЫСИН.

Редактор А. П. КАЗАНОВ.

... ăна ... 18 çултан аслăрах çамрăксене йышăнаççĕ.

Вĕсене уйăхра 85 тенкĕ стипенди тÿлеççĕ.

6 уйăх вĕренмелле.

Занятисем январĕн 25-мĕшĕнче пуçланаççĕ.

Троллейбус управленийĕн кадрсен пайĕнче çак адреспа ыйтса пĕлмелле: г. Чебоксары, ул. Энгельса, дом 27, телефон 21-26-91.

«ГАРАНТ» КООПЕРАТИВ

заказчик эскизĕсем тăрăх хăйĕн материалĕпе металл хÿмесем, гаражсем тата хрессен хапхисем тума заказсем йышăнать.

Кооператив çавăн пекех, проект - смета документацийĕ туса хатĕрлесе, суртсемпе сооруженисем тума, вĕсене юсама договорсем çырса çирĕплетет.

«Гарант» кооператива çак адреспа шымалла: г. Чебоксары, ул. Чапаева, дом 14, кв. 2.

Телефонсем: 21-10-12, 20-13-61.

ДОБРЯНКА ХУЛИНЧИ ЮСАВ-МЕХАНИКА ЗАВОЧЕ

мĕншур предприятисенчен «ЗИЛ-131» тата «ЗИЛ-157» автомобильсене, вĕсен агрегачĕсене тĕпрен юсама йышăнать.

Пирĕн адрес: 618710, г. Добрянка Пермской области, ул. Красногвардейская, 50.

ШУПАШКАРТИ ПРОКАТ КОМБИНАЧĔН ПУЛĂШУСЕН БЮРОВĔ

икĕ çĕрте ĕçлесе траур чечекĕсем хатĕрлекенсене, вилнĕ çынна пытармалли хатĕрсем çĕлекенсене, кивви çĕвĕ машинисене юсама тата йĕркере тытса тăма вĕрентекен курссене преподавательсене чĕнет.

Çак адреспа ыйтса пĕлмелле: г. Чебоксары, ул. Карла Маркса, дом 24 бюро услуг, телефон 22-28-95.

... Вĕренмешкĕн 50 тенкĕ те 40 пус тÿлемелле.

Çак адреспа ыйтса пĕлмелле: г. Чебоксары, ул. Карла Маркса, дом 24, бюро услуг, телефон 22-28-95.

ПРЕДПРИЯТИСЕМПЕ ОРГАНИЗАЦИСЕН РУ[illegible] ТĂМА!

«Чувашстрой» ТСО «Промкомплект» производство пĕрлешĕвĕ предприятисемпе организацисенчен, колхозсемпе совхозсенчен 1990 çулта заказчик материалĕнчен арматура изделийĕсем тата металлоконструкцисем хатĕрлеме заказсем йышăнать.

Çак адреспа ыйтса пĕлмелле: г. Чебоксары, ул. К. Маркса, 34.

Телефонсем: 22-07-55, 22-25-18.

ШУПАШКАР РАЙОНĔНЧИ ЮСАВ-ТЕХНИКА ПРЕДПРИЯТИЙĔ

предприятисемпе организацисенчен, колхозсемпе совхозсенчен, уйрăм граждансенчен хăйĕн тата заказчик материалĕнчен металлоизделисем хатĕрлеме заказсем йышăнать.

Çак адреспа ыйтса пĕлмелле: пос. Кугеси, ул. Механизаторов, 13, тел. 2-18-75.

ЧĂВАШ РЕСПУБЛИКИНЧИ ГЕОЛОГИ РАЗВЕДКИН ПАРТИЙĔ

сад коллективĕсенчен шыв скважинисем пăралама тата вĕсене юсама заявкăсем йышăнать. Заказчиксенчен пăрăхсем, фильтрсем тата проектсем ыйтмаççĕ. Заявкăсене договор тунă хыççăн 1—3 уйăхран пурнăçлаççĕ.

Çак адреспа ыйтса пĕлмелле: пос. Кугеси, ул. Калинина, дом 10.

Телефонсем: 2-24-84, 2-22-76.

═══ *Госстрах сĕнет* ═══

ÇĔНĔ ЙĔРКЕПЕ

Государство страхованийĕн ĕçĕнче çĕнĕ тариф ставкисемпе усă курма тытăннă, теççĕ. Çакăн çинчен хаçатра ăнлантарса парăйăр-ши!

(Редакцие килнĕ çыруран).

Уйрăм çынсене страхламалли условисене тата договор тăвакансен ыйтăвĕсене тивĕçтерессине лайăхлатас, страховани суммине тÿлессине хăвăртлатас тĕллевпе, 1989 çулхи апрелĕн 1-мĕшĕнче пуçласа, вĕсене тÿлемелли йĕркене улăштарнă. Халĕ Госстрах органĕсен сусăрланнине вăл е ку орган аманнине кура мар, сиплевпе профилактика учрежденийĕсем панă справка тăрăх çирĕплетеççĕ. Çавăнпа пĕрлех страховани суммине тÿлес ыйтăва татса панă чухне ытларах çăмăллăхсем парăртнă, страховани суммине ÿстернĕ. Сусăрланнишĕн тата ытти сăлтавсемпе тÿлеме кирлĕ документсене ансатлатнă.

Страховани договорĕсем енĕпе Госстрах органĕсен ответлăхне пысăклатни страховани суммин калăпăшне ÿстерме май панă. Тĕслĕхрен, пĕлтĕр, 1988 çулпа танлаштарсан, çав сумма 2 хута яхăн ытларах пулнă.

Страховани йĕркипе тÿлемелли перечене 1986 çулхи январĕн 1-мĕшĕнче çирĕплетнĕ, инкек-синкекрен уйрăммăн страхламалли тарифсемпе пăхман травмăсене те кĕртнĕ. Çавна пула страховани суммине те малтанхинчен ытларах тÿлеме тивет. Страховани валли укçа-тенкĕ фончĕ çителĕклĕ пултăр тесе, çĕнĕ тариф ставкисем хатĕрленĕ: 100 тенкĕлĕх страховани суммишĕн — 25, 40, 70 пус, 1 тенкĕ те 20 пус, 2 тенкĕ.

Еслемен пенсионерсемпе тата II, III группăри инвалидсемпе инкек-синкек пуласран договорсем тунă чухне 25 пус ставкăпа усă кураççĕ. Вĕренекенсемпе, студентсемпе, килте ларакан хĕрарăмсемпе, служащисемпе, инженерсемпе, техника работникĕсемпе тата сусăрланас хăрушлăх сахалрах çĕрте, производствăпа тÿрремĕнех çыхăнман ĕçре ĕçлекен ытти граждансемпе 100 тенкĕлĕх страховани суммишĕн 40 пус ставка çирĕплетнĕ.

Инкек-синкек пулас хăрушлăх уйрăмах пысăк, сиенлĕ тата хăрушă ĕç условийĕсемпе çыхăннă çынсемпе (крановщиксемпе, стропальщиксемпе, монтажниксемпе тата ытти те), унччченхи пекех, 1 тенкĕ те 20 пус ставкăпа усă кураççĕ.

70 пус ставка вара — производство процесĕнче, ялхуçалăхĕнче ĕçлекен, транспорт хатĕрĕсене тытса пыракан граждансемпе çав çыннисем валли. Унччен вĕсен тарифĕ 50 тата 80 пус пулнă.

Уйрăм спортсменсемпе (кĕрешекенсемпе, акробатсемпе, штангистсемпе тата ытти те) договор тунă чухне 100 тенкелĕх страховани суммишĕн 2 тенкĕ ставкăпа усă кураççĕ.

Çĕнĕ тариф ставкисем 1989 çулхи ноябрĕн 1-мĕшĕнче вăя кĕнĕ.

И. МИХАЙЛОВ,
Чăваш АССР Госстрах управленийĕн начальникĕн заместителĕ.

ÇАНТАЛĂК

Синоптиксем пĕлтернĕ тăрăх, паян кăнтăрла пирĕн республикăра пĕлĕтлĕ çанталăк пулать, кăштах юр çăвать, лăпкă тăман вĕçтерет. Çил кăнтăртан çеккунтра 7—12 метр хăвăртлăхпа вĕрет. Сывлăш температури республикăра 5—10, Шупашкарта 6—8 градус сивĕ пулать.

Паян кун тăршшĕ 7 сехет те 41 минут. Хĕвел 16 сехет те 31 минутра анать.

ТЕЛЕВИДЕНИ

ЮНКУН.
ЯНВАРЕН 17-МĔШĔ
ПĔРРЕМĔШ ПРОГРАММА

6.30 — 120 минут.
8.35 — «Дубровский», 4 серийлă илемлĕ телефильм. 2 тата 3 серисем.
10.45 — Çĕр çинчи ачасем мĕн çинчен юрлаççĕ.
11.45 — Мультфильм.
11.55 — Халăх творчествин «Радуга» телепрограммисен Пĕтĕм тĕнчери VIII фестивалĕ. (Швейцари).
12.30 — Вăхăт.
15.30 — «Арена чудес». Цирк.
16.20 — Документлă телефильмсем.
16.50 — Телеочерк.
17.25 — Ача - пăча сехечĕ (анăлчанла).
18.25 — Коллаж.
18.30 — Вăхăт.
19.00 — Прогресс. Информаци. Реклама.
19.30 — Мультфильм.
19.50 — «Дубровский». Тăватă серийлĕ илемлĕ телефильм. 2 сери.
21.00 — Вăхăт.
21.30 — Çивĕч ыйтупа илнĕ интервью.
21.40 — «Сын тата закон». Право пĕлĕвĕсем паракан видеоканал.
22.50 — «Холода, холода». Эстрада программи.
23.15 — Пирĕн парăмсем. 2-мĕш передача — «Дорога к Палеху».
23.45 — ТСН.

ИККĔМĔШ ПРОГРАММА

8.00 — Ирхи гимнастика.
8.15 — Наукăллă - популярлă фильм.
8.35 — 11.05 — Вĕренÿ передачисем.
11.05 — Наукăллă - популярлă фильм.
11.35 — Вĕренÿ передачи.
12.05 — «Старый новый год». Илемлĕ телефильм. 2 сери.
13.10 — Документлă фильм.
13.30 — «Благочестивая Марта». 2 сери.
14.40 — «Спасти и сохранить». Фильм-концерт.
17.45 — Республика кунĕ (Шуп.).
17.55 — Пултарулăх сулĕ. «Ячĕсем манăсман». (Шуп.).
18.30 — Вăхăт (сурдокуçарупа).
19.00 — «Ан ватăл, ялăм» (Шуп.).
19.35 — Республика кунĕ (Шуп.).
19.45 — Г. Свиридов романсĕсене РСФСР тава тивĕçлĕ артисчĕ П. Заломнов юрлать (Шуп.).
20.10 — Ырă кăç пултăр, ачасем!
20.25 — Баскетбол. Р. Корач кубокĕ. Арçынсем. «Босна» (Югослави) — ЦСКА. Югославирен.
21.00 — Концерт.
21.10 — Документлă телефильм.
21.30 — «Моя жизнь». Илемлĕ телефильм. 1 сери.
22.35 — Телевиденин музыка абонеменчĕ. 3-мĕш передача. Ленинград калалли.

РАДИО

ЮНКУН.
ЯНВАРĔН 17-МĔШĔ

6.15 — «Столица курьерĕ». Шупашкар сыннисем валли. 6.30 — «Позици». Информаципе публицистика программи. Кăларăмра — Чăваш АССР халăх депутачĕн кандидачĕпе, ЧГУ преподавателĕпе В. Д. Данилловпа иртернĕ калаçу. 7.00 — 7.15 — Мускав передачисем. 7.15 — Республика хаçачĕсене пăхса тухни. 7.25 — 7.30 — Пĕлтерÿсем. 16.30 — 17.30 — «Ритмы планеты» (стерео). 18.00 — Çĕнĕ хыпарсем. 18.12 — 1989 çулхи юрăсем. 18.30 — Республика хыпарĕсем. 18.40 — 19.45 — Мускав передачисем. 19.45 — 20.45 — Çамрăксем валли «Араскал».

ТЕАТР

К. В. ИВАНОВ ЯЧĔПЕ ХИСЕПЛЕНЕКЕН ЧĂВАШ ГОСУДАРСТВО АКАДЕМИ ДРАМА ТЕАТРĔ — январĕн 17-мĕшĕнче «Касар мана» драма премьери, январĕн 18-мĕшĕнче «Саламли» пьеса.

РЕСПУБЛИКĂРИ ВЫРĂС ДРАМА ТЕАТРĔ — январĕн 17-мĕшĕнче «Черная роза — эмблема печали, красная роза — эмблема любви...» сочинени, январĕн 18-мĕшĕнче «Женский стол в «Охотничьем зале».

ЧĂВАШ ÇАМРĂКСЕН ТЕАТРĔ — январĕн 21-мĕшĕнче «Таркăн» мыскараллă инкек премьери, январĕн 22-мĕшĕнче «Юратма пĕлекенсем телейлĕ» лирикăллă драма премьери.

ЧĂВАШ ГОСУДАРСТВО МУЗЫКА ТЕАТРĔ — январĕн 18-мĕшĕнче «Трубадур» опера, январĕн 19-мĕшĕнче «Порги и Бесс» балет.

Каçхи спектакльсем 19 сехетре пуçланаççĕ.

КИНО

«СЕСПЕЛЬ» — Кăвак зал: «Однажды в Америке» — 9.00, 15.00, 19.00; «Смиренное кладбище» — 13.00. Хĕрлĕ зал: «Месть и закон» — 9.00, 12.00, 15.00, 20.10; «Дайте мужа Анне Дзаккео» («Утраченные грезы») — 18.00. Кинозал: «Приключения Квентина Дорварда, стрелка королевской гвардии» — 15.45, 18.00, 20.00.

«ОКТЯБРЬ» — сборник мультфильмов — 9.00; «Однажды в Америке» — 10.15, 14.30, 18.40.

«ПОБЕДА» — Пысăк зал: «Брак с выходными днями» — 9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00, 21.00. Вăтам зал: «Полет навигатора» — 10.30, 12.30, 14.30, 16.30, 18.30, 20.30. Пĕчĕк зал: «Полет навигатора» — 10.00, 14.00, 18.00; «Жизнь по лимиту» — 18.00; «Игла» — 12.00, 20.00.

«МИР» — «Полет навигатора» — 10.00, 14.00, 18.30; «На помощь, братцы!» — 9.00; «Женина династия» — 12.15, 16.00, 20.30.

«СОКОЛ» — «Наваждение» — 10.00, 12.30, 14.30, 16.20, 18.15, 20.00.

«ЛУЧ» — «Смех и горе у Бела моря» — 14.00; «Проводник» — 16.00, 18.00, 20.00.

«ЮНОСТЬ» — «Однажды в Америке» — 17.30.

«САЛЮТ» КУЛЬТУРА КЕРМЕНĔ — «Убегающий август» — 18.00, 20.00.

ПИРĔН АДРЕС:
428019, г. ЧЕБОКСАРЫ,
пр. ИВАНА ЯКОВЛЕВА, 13.
ДОМ ПЕЧАТИ, III ЭТАЖ.

ТЕЛЕФОНСЕМ: редактор — 21-00-67; редактор заместителĕсем — 21-04-17 тата 21-20-07; ответлă секретарь — 21-04-26; секретариат — 25-13-01; парти пурнăç пайĕ — 21-08-61 тата 25-13-24; идеологи пайĕ — 21-03-54 тата 25-13-18; промышленность, строительство тата транспорт пайĕ — 21-33-64, 25-13-04 тата 25-13-81; агропромышленность пайĕ — 21-08-62, 25-13-10, 25-13-05 тата 25-13-58; советсен ĕçĕпе социаллă пурнăç пайĕ — 21-03-04 тата 25-13-06; культура пайĕ — 21-08-56 тата 25-13-02; çырусемпе обществăлла корреспондентсен пайĕ — 21-05-21, 25-13-07 тата 29-76-22; информаципе спорт пайĕ — 21-22-31 тата 25-13-09; фотокорреспондент — 21-45-94; хамăр корреспондентсем — 3-24-91 (Канаш), 2-10-54 (Елчĕк), 4-34 (Етĕрне) тата 2-26-30 (Сĕнтĕрвăрри); издательство директорĕ — 21-00-23; пĕлтерÿсен пайĕ — 21-14-89 тата 29-76-89; «Вестник недели» редакцийĕ — 21-04-39; бухгалтери — 21-45-86; Чăваш АССР Журналистсен союзĕн правленийĕ — 25-13-83; хаçатăн обществăлла приемнăйĕ — 21-22-94.

Хаçат тунтикунсăр пуçне куллен тухать.

НТ 33013.

Индекс газеты — 54600. Типография издательства Чувашского обкома КПСС, г. Чебоксары, пр. Ивана Яковлева, 13. Высокая печать, объем 2 печ. листа. Тираж 72.000 экз. Заказ № 238.